

Antologia de lectures

U1

La literatura medieval

U2

L'edat d'or. Els segles *xiv* i *xv*

U3

Renaixement. Barroc. Il·lustració i neoclassicisme

U4

La Renaixença: Romanticisme i expressions literàries de la realitat

U5

El modernisme

U6

El noucentisme

U7

Les avantguardes

U8

La literatura dels anys trenta. La preguerra

U9

La literatura de guerra i exili

U10

La literatura dels anys cinquanta i seixanta (I)

U11

La literatura dels anys cinquanta i seixanta (II)

U12

La literatura dels anys setanta, vuitanta i noranta

U1 RAMON LLULL, *Llibre de les bèsties*

Comença lo setè llibre, qui és de les bísties

Can Fèlix hac pres comiat del filòsof, ell anava per una vall plena d'arbres e de fontanes. A l'eixida de la vall, ell encontrà dos hòmens qui havien grans barbes e grans cabells, e eren pobrament vestits. Fèlix saludà aquells dos hòmens, e ells saludaren Fèlix.

—Bells senyors —dix Fèlix—, vosaltres, d'on venits? ni de qual orde sòts? Car, segons vostros vestiments, semblança havets que siats d'algun orde.

—Sènyer —digueren los dos hòmens—, nós venim de llongues terres, e som passats per una plana que és prés d'ací. En aquella plana ha gran ajustament de bèsties salvatges que volen elegir rei. Nosaltres som apellats de l'*Orde dels apòstols*, e nostres vestiments e nostra pobretat signifiquen lo capteniment en què los apòstols eren dementre vivien en est món.

[...]

VII. De la mort de Na Renard

Finit és lo *Llibre de les bèsties*, lo qual Fèlix aportà a un rei per tal que veés la manera segons la qual, en ço que fan les bèsties, és significat com lo rei dega regnar e es dega gordar de malvat consell e de falses hòmens.

I. De l'elecció del rei

En una bella plana, per on passava una bella aigua, estaven moltes bèsties que volien elegir rei. Acord fo emprès per la major part que el Lleó fos rei; mas lo Bou contrastava molt fortment a aquella elecció, e dix estes paraules:

—Senyors, a noblesa de rei se cové bellesa de persona, que sia gran, humil, e que no dó damnatge a ses gents. Lo Lleó no és gran bèstia, ni és bèstia que viva d'herba, ans menja les bèsties. Lo Lleó ha paraula e veu que fa estremir de paor tots nosaltres, con crida. Mas, per mon consell, vosaltres elegirets lo Cavall a rei; car lo Cavall és gran bèstia, e bella, e humil; lo Cavall és bestia lleugera, e no ha semblant ergullós, ni no menja carn.

Molt plac al Cervo, al Cabirol, e al Moltó, e a totes les altres bèsties que vivien d'herbes, ço que el Bou deia; mas Na Renard se denantà de parlar denant tots, e dix estes paraules:

—Senyors —dix Na Renard—, con Déus creà lo món...

[...]

U2 AUSIÀS MARCH, *Antologia poètica*

IV

Així com cell qui desitja vianda
per apagar sa perillosa fam
e veu dos poms de fruit en un bell ram,
e son desig igualment los demanda,
no·l complirà fins part haja elegida,
si que·l desig vers l'un fruit se decant,
així m'ha pres dues dones amant,
mas elegesc per haver d'amor vida.

Si com la mar se plany greument e crida
com dos forts vents la baten igualment,
u de llevant e altre de ponent,
e dura tant fins l'un vent ha jaquida
sa força gran per lo més poderós,
dos grans desigs han combatut ma pensa,

mas lo voler vers un seguir dispensa.
Jo·l vos public: amar dretament vós.
E no cuideu que tan innocent fos
que no veés vostre avantatge gran:
mon cos no cast estava congoixant
de perdre lloc qui l'era delitós.
Una raó fon ab ell de sa part
dient que en ell se pren aquesta amor,
sentint lo mal o lo delit major,
si que, ell content, cascú pot ésser fart.

L'enteniment a parlar no vénc tard
e planament desféu esta raó
dient que·l cos, ab sa complexió,
ha tal amor com un llop o renard,
qui llur poder d'amar és limitat
car no és pus que apetit brutal;
e, si l'amant veeu dins la fornal,
no serà plant, e molt menys defensat.

Ell és qui venç la sensualitat.
Si bé no és en ell prim moviment,
en ell està de tot lo jutjament:
cert guiador és de la voluntat.
Qui és aquell qui en contra d'ell reny?
Que voluntat, per qui·l fet s'executa,
l'atorg senyor; e, si ab ell disputa,
a la perfí se guia per son seny.
Diu més avant al cos, ab gran endeny:

«Vanament vols e vans són tos desigs,
car dins un punt tos delits són fastigs,
romans-ne llas, tot jorn ne prens enseny.
Ab tu mateix delit no pots haver:
tant est grosser que amor no n'és servit;
volenterós acte de bé és dit,
e d'aquest bé tu no saps lo carrer.

Si bé complit lo món pot retenir,
per mi és l'hom en tan sobiran bé;
e qui, sens mi, esperança·l reté
és foll o pec e terrible grosser.»
Aitant com és l'enteniment pus clar
és gran delit lo que per ell se pren,
e son pillard és subtil pensament,
qui de fins pasts no·l jaqueix endurar.

Plena de seny, no pot Déu a mi dar,
fora de vós, que descontent no camp.
Tots mos desigs sobre vós los escamp.
Tot és dins vós lo que·m fa desitjar.

U2 AUSIÀS MARCH, *Antologia poètica*

XLVI

Veles e vents han mos desigs complir
faent camins dubtosos per la mar.
Mestre i ponent contra d'ells veig armar;
xaloc, llevant, los deuen subvenir,
ab llurs amics lo grec e lo migjorn,
fent humils prec's al vent tramuntanal
que en son bufar los sia parcial
e que tots cinc compliquen mon retorn.

Bullirà-l mar com la cassola en forn,
mudant color e l'estat natural,
e mostrarà voler tota res mal
que sobre si atur un punt al jorn.
Grans e pocs peix's a recors correran
e cercaran amagatalls secrets:
fugint al mar, on són nodrits e fets,
per gran remei en terra eixiran.

Los pelegrins tots ensems votaran
e prometran molts dons de cera fets;
la gran paor traurà-l llum los secrets
que al confés descoberts no seran.
E en lo perill no-m caureu de l'esment,
ans votaré al Déu qui-ns ha lligats
de no minvar mes fermes voluntats
e que tots temps me sereu de present.

Jo tem la mort per no ser-vos absent,
perquè amor per mort és anul·lats;
mas jo no creu que mon voler sobrats
pusca esser per tal departiment.
Jo só gelós de vostre escàs voler
que, jo morint, no meta mi en oblit:
sol est pensar-me tol del món delit
car, nós vivint, no creu se pusca fer:

après ma mort, d'amar perdau poder
e sia tost en ira convertit!
E jo, forçat d'aquest món ser eixit,
tot lo meu mal serà vós no veer.
Oh Déu!, per què terme no hi ha en amor,
car prop d'aquell jo-m trobara tot sol?
Vostre voler sabera quant me vol,
tement, fiant, de tot l'avenidor.

Jo son aquell pus extrem amador
après d'aquell a qui Déu vida tol:
puix jo son viu, mon cor no mostra dol
tant com la mort per sa extrema dolor.
A bé o mal d'amor jo só dispost,
mas, per mon fat, fortuna cas no-m porta;
tot esvetlat, ab desbarrada porta,
me trobarà faent humil respot.

Jo desig ço que-m porà ser gran cost
i aquest esper de molts mals m'aconhorta;
a mi no plau ma vida ser estorta
d'un cas molt fer, qual prec Déu sia tost.
Lladoncs les gents no-ls calrà donar fe
al que amor fora mi obrarà;
lo seu poder en acte-s mostrarà
e los meus dits ab los fets provaré.

Amor, de vós jo-n sent més que no-n sé,
de què la part pijor me'n romandrà,
e de vós sap lo qui sens vós està.
A joc de daus vos acompararé.

U2 ANÒNIM, *Curial e Güelfa*

LIBRE PRIMER

Matrimoni i viduïtat de la Güelfa

En aquest mateix temps lo senyor de Milà, lo qual jove e gentil cavaller era, havia una germana molt bella appellada Andrea. E oynt la fama de la bellesa de la Güelfa, la qual sens alguna comparació traspassava en aquell temps la bellesa de totes les donzelles de Ytàlia, no obstant que minyona fos, que anvides lo tretzè any aconseguia, se enamorà d'ella, e féu tractar que si al marquès de Monferrat fos acceptable, volenterosament li donaria l'Andrea per muller, cas que ell la Güelfa donar li volgués. La qual cosa, après de lonch tractat, hach compliment. Per què lo senyor de Milà, trametent l'Andrea, reebé la Güelfa ab molt gran plaer, e parech-li molt pus bella que dit no li havien. Per què axí fort d'ella se enamora e s'encès, que altra cosa no ohia ne veyà, ne havia bé ne repòs sinó tant com ab la Güelfa stava. Era aquesta Güelfa molt sàvia, e suau, e temprada en sos moviments. E, amant-la son marit ultra mesura, ella d'ell s'apoderà e s'ensenyorí, en tant que ell no feya ne ordonava cosa alguna que primerament la Güelfa no-n assabentàs, e ella ab tanta discreció se regia, que per los vassalls poch menys que per lo marit era amada.

No era, emperò, complit lo segon any del seu maridatge, que al senyor sobreprès una gran febra, la qual succesivament axí fort lo combaté que tots los metges lo pronusticaren a mort; per què féu son testament, lo qual en presència de tots los seus barons ordonà. E volgué que la Güelfa, ab marit e sens marit, fos senyora de Milà, e, après dies d'ella, fos d'aquell o d'aquells en qui a ella plauria pervengués; e axí ell vivint ho féu jurar a sos vassalls, e passà d'aquesta vida. De la qual cosa la Güelfa dolor inextimable sentí. Emperò, les làgremes donant loch a la longuesa del temps, a menys plànyer començà. [...]

La Güelfa s'enamora de Curial

La Güelfa, la qual jove e fresca era, e a la qual cosa alguna sinó marit no fallia, trobant-se molt bella e molt loada, rica, favorida e ociosa, requerida e per molts sollicitada, veent que son frare no-s curava de donar-li marit, ne a ella paria cosa honesta demanar-lo, no podent resistir als naturals apetits de la carn, qui ab continuus punyiments incessantment la combatien, pensà que si per ventura ella amàs secretament algun valerós jove, puys que algun no se'n apercebés no seria desonestat, e que ja havia esdevengut a més de mil altres; e posat que alguns, per via de indicis, volent devinar ço que no saben, se'n apercebessen, no gosarien parlar de tan gran senyora com ella era. E axí donà licència als hulls que mirassen bé tots aquells qui eren en casa de son frare. E, no havent esguart a claredat de sanch ne a multitud de riqueses, entre-ls altres li plagué molt Curial, car veent-lo molt gentil [de] la persona, e assats gentil de cor, e molt savi segons la sua edat, pensà que seria valent home si hagués ab què. Per què ymaginà avançar-lo, e d'aquí avant començà'l-se a acostar, e cridava'l sovén e parlava ab ell molt volenterosament. [...]

U2 JOANOT MARTORELL, *Tirant lo Blanc*

CAPÍTOL CCXXXI

Com Plaerdemavida posà a Tirant en lo llit de la Princesa

—L'esperança que tinc del vostre propi delit m'obliga en servir-vos, encara que conega que passe los límits la grana de ma culpa, emperò augmenta en mi l'ús de raó, coneixent sou mereixedor de tal premi. E perquè conegau ma benvolença, quant és lo desig que tinc de servir e honrar la senyoria vostra, en l'hora que l'Emperador volrà sopar, vostra mercè trobar-se deixe, lleixant a part los forts pensaments, car jo us promet de posar-vos en lo retret de ma senyora, i en la reposada nit pervenen los solaços a les persones enamorades, ab doble poder combatent a la sol·licitud tenebrosa, on augmentarà vostre delit.

E estant en aquestes raons, l'Emperador, qui sabé que Tirant era a la cambra de la Duquessa, tramès per ell e torbaren-lo de ses raons.

Com Tirant fon ab l'Emperador en lo consell, parlaren molt de la guerra e de les coses necessàries en aquella; e ja en aquella hora tots anaven vestits del que es pertanyia a guerra.

Com fon nit escura, Tirant vingué a la cambra de la Duquessa; e com l'Emperador sopava ab les dames, Plaerdemavida entrà per la cambra molt alegre e pres a Tirant per la mà e portà'l-se'n, lo qual anava vestit ab gipó de setí carmesí, ab manto abrigat e ab una espasa en la mà. E Plaerdemavida lo posà dins lo retret. E havia-hi una gran caixa ab un forat que hi havien fet perquè pogués alendar. Lo bany que allí tenien aparellat estava davant la caixa. Aprés que hagueren sopat, les dames dansaren ab los galants cavallers, e com veren que Tirant no hi era lleixaren-se de dansar, e l'Emperador se retragué en la sua cambra, e les donzelles se n'anaren e deixaren a la Princesa dins en lo seu retret, en aquell on Tirant estava, sola ab aquelles qui la tenien de servir. Plaerdemavida, en excusa de traure un drap de lli prim per al bany, obrí la caixa e deixà-la un poc oberta e posà roba dessus perquè neguna de les altres no ho vessen. La Princesa se començà a despullar, e Plaerdemavida li parà lo siti que venia en dret que Tirant la podia molt ben veure. E com ella fon tota nua, Plaerdemavida pres una candela encesa per fer plaer a Tirant: mirava-li tota la sua persona e tot quant havia filat e deia-li:

—A la fe, senyora, si Tirant fos ací, si us tocava ab les sues mans així com jo faç, jo pens que ell ho estimaria més que si el faïen senyor del realme de França.

—No cregues tu això —dix la Princesa—, que més estimaria ell ésser rei que no tocar-me així com tu fas.

—Oh Tirant senyor, e on sou vós ara? ¿Com no sou ací prop perquè poguésseu veure e tocar la cosa que més amau en aquest món ni en l'altre? Mira, senyor Tirant, vet ací los cabells de la senyora Princesa; jo els bese en nom de tu, qui est dels cavallers del món lo millor. Vet ací los ulls e la boca: jo la bese per tu. Vet ací les sues cristal·lines mamelles, que tinc cascuna en sa mà: bese-les per tu: mira com són poquetes, dures, blanques e llises. Mira, Tirant vet ací lo seu ventre, les cuixes e lo secret. ¡Oh trista de mi, que si home fos, ací volria finir los meus darrers dies! Oh Tirant, on est tu ara? ¿Per què no véns a mi, puix tan piadosament te cride? Les mans de Tirant són dignes de tocar ací on jo toque, e altri no, car aquest és bocí que no és negú que no se'n volgués ofegar.

Tirant tot açò mirava, e prenia-hi lo major delit del món per la bona gràcia ab què Plaerdemavida ho raonava, e venien-li de grans temptacions de voler eixir de la caixa.

Com hagueren estat així un poc burlant, la Princesa entrà en lo bany e dix a Plaerdemavida que es despullàs e que entràs dins lo bany ab ella.

—No ho faré sinó ab una condició.

—Quina serà? —dix la Princesa.

Respòs Plaerdemavida:

—Que comporteu que Tirant estiga una hora en lo vostre llit, e que vós hi siau.

—Calla, que est folla! —dix la Princesa.

—Senyora, feu-me tanta la mercè que em digau, si Tirant una nit venia ací, que neguna de nosaltres no ho sabés, e el trobàsseu al vostre costat, què diriau?

—Què li tenia de dir? —dix la Princesa—. Pregar-lo hia que se n'anàs, e si anar no se'n volia, ans deliberaria de callar que ésser difamada.

—A la mia fe, senyora —dix Plaerdemavida—, així ho faria jo.

U2 JOANOT MARTORELL, *Tirant lo Blanc*

E estant en aquestes raons, entrà la Viuda Reposada, e la Princesa la pregà que es banyàs ab ella. La Viuda se despullà tota nua e restà ab calces vermelles e al cap un capell de lli. E encara que ella tenia molt bella persona e ben disposta, emperò les calces vermelles e lo capell al cap la desfavoria tant que paria que fos un diable, e certament qualsevulla dona o donzella qui en tal so la mireu vos parrà molt lleja per gentil que sia.

Lo bany acabat, portaren a la Princesa la col·lació, que fon d'un parell de perdius ab malvasia de Candia e après una dotzena d'ous ab sucre e ab canyella. Après se posà en lo llit per dormir.

La Viuda anà-se'n en la sua cambra ab les altres donzelles sinó dues qui dormien dins lo retret. Com totes foren

adormides, Plaerdemavida llevàs del llit i en camisa tragué a Tirant de la caixa, e secretament lo féu despullar que neguna no ho sentís. E a Tirant tot lo cor, les mans e los peus li tremolaven.

—Quina cosa és aquesta? —dix Plaerdemavida—. No és home en lo món que sia animós en armes que no sia temorós entre dones. En les batalles no tenui temor de tots los hòmens del món, e ací tremolau per la vista d'una sola donzella. No temau cosa neguna, que jo seré tostemps ab vós e no me'n partiré.

—Per la fe que dec a Nostre Senyor Déu, jo seria més prest content d'entrar en lliça, en camp clos, a tota ultrança ab deu cavallers, que no cometre semblant acte. [...]

(edició a cura de Martí de Riquer)

U2 BERNAT METGE, *Lo Somni*

LLIBRE III

—Elles, coneixents llurs defalliments, volen que hom pens que elles hagen moltes coses que natura no els ha donat. E per haver especialment la carn lluent e clara, no curants que n'envelleixen abans de temps e en perden les dents e poden fortment, sinó que les aigües, perfums, algàlia, ambre e coses aromàtiques que porten supleixen llur pudor, pinten-se ab innumerables ungüents e colors. E per tal que mills ne puiuen venir a la fi que desigen, aprenen de destil·lar, de fer untaments, de conèixer herbes e saber llur virtut, e propietat de les figues seques, del vermell de l'ou, del pa fresc de pura farina pastat, de les faves seques e de la llur aiga, de la sang e sagí de diverses animals e de la llet de la somera. Llurs cambres e altres llocs secrets trobaràs plens de fornells, d'alambics, d'ampolles, de capses e d'altres vaixells peregrins, plens de les confeccions que ab gran estudi hauran aparellades a llur pintar, ab ajuda de molts. [...] »E desijants que llurs cabells negres sien semblants a fil d'aur, moltes vegades ab sofre, sovent ab aigües, sabons e lleixius de diverses cendres, e especialment de mares de vin grec e de ginesta, e

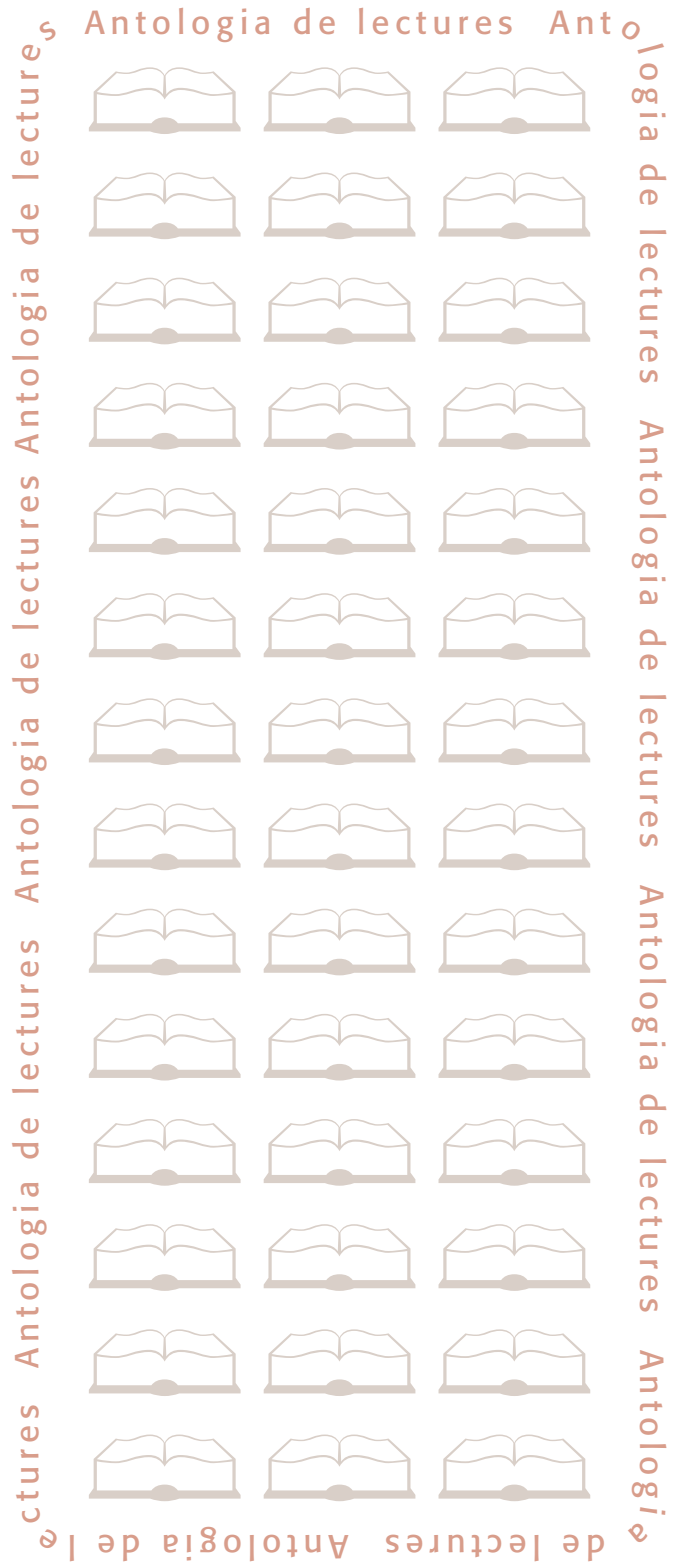
a vegades ab sagí de serp e de gatla e ab los raigs del sol, converteixen aquells en la color que desigen. Puis fan-los caure a vegades per lo mig de l'esquena, e sovint escampats per los muscles, e a vegades redortats en lo cap, segons que els és vijares que mills los estiga. E han en gran e cordial privadesa algunes fembres que els fan escorxaments, e els pelen les celles e lo front, e los raen ab vidre subtil les galtes e lo coll, llestants-ne certs pèls qui a llur plaer hi estan mal, e los fan diverses maneres de pelador. [...] »Sàpies, però, breument, que untades hi van e pus untades se'n tornen. Puis, si per ta mala ventura les beses, jamai ocell no fou pus envescat per indústria de caçador que tu seràs entre llurs llambrots [...] molts perfums e aigües, calç viva, orpiment, olis, sabons, estopa, banya de cabró, caparrós, sang de voltor, tela de cabrit calda, draps de cànem passat per cera blanca fusa, e altres innumerables materials qui et provocarien a vòmit si els oïes. [...]

U2 BERNAT METGE, *Lo Somni*

LLIBRE IV

—De pintar les has difamades, e de trobar guises novelles e pomposes, e de la gran cura e diligència que han en llur lligar. Posat que axí sia com tu dius, d'aquest pecat ab aiga beneïta ne deuen ésser absoltes, majorment que els hòmens hagen la culpa, que, atesa llur condició, fan pijor que elles. ¿Qui et poria dir que ells, en haver llurs cabells semblants a fils d'aur, crespats e rulls, no usen de totes aquelles coses que dessús has dit que fan les dones; e que per arrear-se bé, a llur jui, dels cabells blancs, qui són testimonis de vellesa, no els facen tornar negres com a carbó, per tal que les dones creseguen ells ésser jóvens? Cert, d'açò les passen: dignes són de gonyar joia. Novell me seria si oïa que jamai dona, en sa vellesa, hagués treballat en alterar la color dels seus cabells. E los hòmens, qui se'n devien millis que elles abstenir, usen-ne sens tota vergonya públicament. No és menor cosa que el pintar de les dones lo raure que els hòmens fan fer de llur barba fort sovent, e la manera que tenen de fer-la raure pèl amunt, per tal que la cara romanga pus llisa; e lo pelar que fan del lloc on llurs celles s'ajusten; e l'algàlia, ambre, perfums e aigues bé flairants que usen. [...]

U3 FRANCESC FONTANELLA, *Tragicomèdia pastoral d'Amor, Firmesa i Porfia*
ACTE III

[...]

POSSÍMICO: Ha-hi poeta tan insulso?

Ha-hi tan insolent poeta
que sense trobar a Flora
se m'acabe la comèdia?
He anat com un gos de mostra
cercant-la per eixes selves,
renyint ab los sagristans
i desafiant les feres;
i Flora no compareix!
mes si dura la insolència,
acuso la contumància
i demano les despeses.

FLORA: Calla Possímico, calla.

POSSÍMICO: En veure ta gentilesa
tota ma còlera baixa
més avall de les tiretes,
i doncs los dos no ens casam?

FLORA: No és bé que d'eixa manera
concerten, de cos a cos,
son casament les donzelles
que, si dèbil lo marit
no pot complir ses promeses,
ploren després enganyades,
lo que obraren indiscretas.

POSSÍMICO: Jo compliré i ompliré
lo que vulles, Flora bella.

FONTANO: Hermoses dames...

POSSÍMICO: Fontano
aguarda't un poc, espera,
deixa'm al manco casar
ans d'acabar la comèdia.

FONTANO: Calla que ja és acabada.

POSSÍMICO: Jo m'aconsolo puix restes
després de tantes paraules
a la lluna de València.

FONTANO: Hermoses dames que fóreu
de mos conceptes idea,
si mos afectes oiü,
si disculpau ma rudesa,
al més infeliç amant
fareu venturós poeta. [...]

U4 JACINT VERDAGUER, *L'Atlàntida*

CANT X. LA NOVA HESPÈRIA
Balada de Mallorca

A la vora-vora del mar on vigila
Montgó, els peus a l'aigua i als núvols lo front,
omplia una verge son cànter d'argila,
mirant-se en la font.

Son peu de petxina rellisca en la molsa
i a trossos lo cànter s'enfonsa rodant;
del plor que ella feia, la mar, que era dolça,
tornava amargant.

Puix l'aigua pouada cristall n'era i perles,
com gaires no en copsen los lliris d'olor;
no és molt si sospira quan veu les esberles
del canteret d'or!

La mar se'n dolia; les pren en sa falda,
i al maig, per plantar-hi, demana un roser;
València, a tes hortes verdor d'esmeralda,
i a ton cel dosser.

Per bres la conquilla de Venus los dóna,
gronxada pel Zèfir de vespre i matí,
i els testos, que una alba de roses corona,
ja són un jardí.

Amb flors de l'Aràbia l'enrama i perfuma;
i d'Àfrica amb palmes, d'Europa amb aucells,
alegra ses ribes, que es prenen d'escuma
més amples cinnyells.

Tres eren los testos, tres foren les illes;
i, al veure-les ara volgudes pel sol,
les crida a sos braços la terra per filles,
i el mar se les vol.

Atret pel cant melòdic, Baleu, de vora el Túria
pren vela vers Mallorca, la terra dels foners.
Si en ve una pedregada darrere la cantúria,
d'un altre fill Alcides que plora el fat advers.

Mes polsa, dins la barca, les cordes d'una lira,
i los mandrons i fones s'esmunyen de llurs mans;
i, oferint-li llurs braços de ferro per cadira,
vora un *claper* lo duen, sepulcre de gegants.

Com llur superbes ombres per rebre'l desvetllades,
torregen dotze pedres dins un palmar florit,
entorn de l'ara immensa del sacrifici alçades;
soldats de roca, en cercle voltant son adalit.

Allà de flors i fulles d'alzina lo coronen,
teixint místiques danses donzelles i minyons,
mentre els guerrers un càntic de benvinguda entonen,
fent-li present d'un ceptre de vori, a gegollons.

Sardus, que amb ell venia vogant des de la riba,
vers sol ixent decanta la proa escumejant;
Sardenya, tes muntanyes, d'argent i d'or font viva,
son nom escrit amb lletres de *nurhags* guardaran.

Reprèn la via Alcides, i, dant a Barcelona
del mar lo ceptre, en braços l'asseu de Montjuïc,
gegant que en vetlla sempre, mentre ella es mira en l'ona,
amb cent tronantes boques n'esquiva l'enemic.

Lo mont mateix bestrau-li penyals per sa muralla,
que a grans carreus arranquen amb maces i tascons;
si algun d'insuportable n'hi ha, també hi davalla,
arreu trinxant pollanques i tells a tomballons.

Per coronar eixa obra de cíclop gegantina,
de Barcelona al centre plantà un vegeter felix,
sobre uns pilans, del Tàber al cim, on sa ruïna
du escrit al front encara lo nom de Paradís. [...]

U4 JACINT VERDAGUER, *Canigó*

Los dos campanars (Epíleg)

[...]

Com dos gegants d'una llegió sagrada
sols encara hi ha drets dos campanars:
són los monjos darrers de l'encontrada,
que ans de partir, per última vegada,
contemplen l'enderroc de sos altars.

Són dues formidables sentinelles
que en lo Conflent posà l'eternitat,
semblen garrics los roures al peu d'elles;
les masies del pla semblen ovelles
al peu de llur pastor agegantat.

Una nit fosca al seu germà parlava
lo de Cuixà: —Doncs, que has perdut la veu?
Alguna hora a ton cant me desvetllava
i ma veu a la teva entrelligava
cada matí per beneir a Déu.

—Campanes ja no tinc —li responia
lo ferreny campanar de Sant Martí—.
Oh!, qui pogués tornar-me-les un dia!
Per tocar a morts pels monjos les voldria;
per tocar a morts pels monjos i per mi.

Que tristos, ai, que tristos me deixaren!
Tota una tarda los vegí plorar;
set vegades per veure'm se giraren;
jo aguaito fa cent anys per on baixaren;
tu que vius més avall, no els veus tornar?

—No! Pel camí de Codalet i Prada
sols minaires obiro i llauradors:
diu que torna a son arbre la niuada,
mes, ai!, la que deixà nostra brancada
no hi cantarà mai més dolces amors.

Mai més! Mai més! Ells jauen sota terra;
nosaltres damunt seu anam caient;
lo segle que ens deu tant ara ens enterra,
en son oblit nostra grador enterra
i ossos i glòries i records se'ns ven.

—Ai!, ell ventà les cendres venerables
del comte de Rià, mon fundador;
convertí mes capelles en estables,
i desnuats los àngels pels diables
en eixos cims ploraren de tristor.

I jo plorava amb ells i encara ploro,
mes, ai!, sens esperança de conhort,
puix tot se'n va, i no torna lo que enyoro,
i de pressa, de pressa, jo m'esfloro,
rusc on l'abell murmuriós s'és mort.

—Caurem plegats —lo de Cuixà contesta—.
Jo altre cloquer tenia al meu costat;
rival dels puigs, alçava l'ampla testa,
i amb sa sonora veu, dolça o feresta,
estrafeia el clarí o la tempestat.

Com jo, tenia nou-cents anys de vida,
mes, nou Matusalem, també morí;
com Goliat al rebre la ferida,
caigué tot llarg, i ara a son llit me crida
son insepult cadavre gegantí.

[...]

Aixís un vespre els dos cloquers parlaven;
mes, l'endemà al matí, al sortir lo sol,
recomençant los càntics que ells acabaven,
los tudons amb l'heurera conversaven,
amb l'estrella del dia el rossinyol.

Somrigué la muntanya engallardida
com si estrenàs son verdejant mantell;
mostrà's com núvia de joiells guarnida;
i de ses mil congestes la florida
blanca esbandí com taronger novell.

Lo que un segle bastí, l'altre ho aterra,
mes resta sempre el monument de Déu;
i la tempesta, el torb, l'odi i la guerra
al Canigó no el tiraran a terra,
no esbrancaran l'altívol Pirineu.

U4 JACINT VERDAGUER, *Aires del Montseny*

Lo comte Arnau

Lo comte de Mataplana
ne tenia dos cavalls:
l'un era blanc com la gebre,
l'altre fosc com lo pecat

Malhaja lo cavall negre,
benhaja lo cavall blanc.

Un matí de la hivernada
lo negre feia ensellar;
la comtessa ja li'n deia:
—Per què no enselles lo blanc?
—Perquè fuig dels camins aspres
i a mi em plauen més que els plans.
La comtessa ja hi tornava:
—Mon marit, no ho fesses pas;
lo negre em sembla el diable,
Déu nos lo tinga allunyat.
Ell no li torna resposta,
com si sentia tronar:
al negre posa la sella
baldament fos Satanàs.
—Adéu, la comtessa aimada.
—Déu te guie i l'Àngel Sant.
L'Àngel prou lo guiaria,
mes ell no es deixa guiar,
lo guiaria a l'església
i ell a la vila fa cap,
on hi ha nines que perdré
i pobres per escanyar

Malhaja lo cavall negre,
benhaja lo cavall blanc.

Quan sortia de la vila
semblava un esperitat:
corria lo cavall negre,
corria com si volàs,
tantost per les altes cimes
com pel fons del xaragall.
Los gumbernesos se senyen
quan lo veuen desbocat.
Los llops d'aquelles muntanyes
lo segueixen udolant,
algun d'ells per simpatia,
los altres olorant carn,

que n'esperen un bon àpat
més amunt o més avall;
sos ulls semblen llumenetes,
llumenetes infernals.
Al sentir sa udolissa
lo comte s'és esglaiat,
voldria girar lo poltre
mes ja no el pot aturar.

Malhaja lo cavall negre,
benhaja lo cavall blanc.

A la nit, que és fosca fosca,
se barreja el temporal,
i els pastors al comte veuen
entremig de trons i llamps
volar d'una cresta a l'altra
del Montgrony vers les afraus.
La tempesta esgarrifosa
a mitjanit fa un esclat;
d'un llampec entre les ales
s'obira lo comte Arnau,
rodolant de l'alta cima
de Santou dins lo Forat,
d'on surt entre rius de flama
lo renill del seu cavall.

La comtessa l'esperava
a la porta del palau;
passen hores, passen dies,
passen nits de por i espant,
a la tercera que passa
lo'n veu venir condemnat.
La nit era negra negra,
més negre era son cavall,
son cavall, que era el diable,
Déu nos lo tinga allunyat.

Malhaja lo cavall negre,
benhaja lo cavall blanc.

U4 ÀNGEL GUIMERÀ, *Terra baixa*

ESCENA X, ACTE III

MARTA, SEBASTIÀ i MANELIC, *per la porta del quarto de la MARTA.*

MANELIC (*interposant-s'hi*): Que ara ho veurà li has dit? Ara ho veurem nosaltres!

MARTA (*abraçant-s'hi*): Manelic!

MANELIC: Marta!

SEBASTIÀ (*que ha retrocedit*): Tu aquí? Per on has entrat?

MANELIC: Per on entraves tu! Per la teva porta d'amo i de lladre! Doncs què et pensaves? T'he espiat i t'he seguit. Arrossegant-me he arribat a la paret i m'hi he arrapat amb els dits i amb les ungles!... Ja sóc aquí!... I ja estem sols! I ja estem cara a cara!

SEBASTIÀ: Vés-te'n, o si no...!

MANELIC (*rient*): Que me'n vagi! Se creu que encara em mana a mi, al que ho aguanta tot! Això es pensa, això, Marta! Doncs no; que ja tot s'ha trasmutat aquí dintre, que ara el qui mana sóc jo. I ara ho veuràs si sóc l'amo!

SEBASTIÀ: L'amo, tu? Espera't, doncs (*Intentant anar a obrir la porta.*)

MARTA (*comprent-ho*): Manelic!

MANELIC (*corrent a la porta*): No t'escapes! Covard! T'he dit que sols jo i tu! Que vinc per ella, que és meva. I que vinc per tu; com que vinc a matar-te!

SEBASTIÀ: A mi!... Tu a mi?

MANELIC: A tu! A tu!

SEBASTIÀ: És que jo també sé matar homes!

MANELIC: I jo llops! Aquí la tens la Marta! No la volies? Aquí la tens! A endur-se-la el qui puga, que amb sang se guanya! (*Traient-se un ganivet.*)

SEBASTIÀ: Ah, covard, que véns armat!

MANELIC: Del cor més... més que tu; del braç no, ni em cal, que l'arma em sobra. (*Llançant-la a terra.*) Té; mirala.

MARTA (*corrent al MANELIC*): Què fas!

MANELIC (*apartant-la*): Aparta't! I ara ja estem iguals. Què esperes?

SEBASTIÀ: Doncs t'has perdut, que et mataré!... (*Corrent a agafar el ganivet que és a terra.*)

MARTA: Ah!

MANELIC (*posant-hi el peu a sobre*): No, això no! Au, corre, agafa'l ara!

SEBASTIÀ (*retrocedint*): Maleït sia jo!

MANELIC: No hi has sigut a temps! (*Riu feréstec.*) Doncs ara tot s'ha acabat per tu! (*Tirant-se a sobre del SEBASTIÀ.*) A morir ara!

MARTA: Oh, Déu meu!

SEBASTIÀ: Jo! A tu et mataré!

MANELIC (*tenint-lo agafat pel coll*): Defensa't, si pots, covard! Defensa't!

SEBASTIÀ: Ma gent! Aquí!

MANELIC: Crida als gossos de presa! Crida'ls!

SEBASTIÀ: M'ofego!

MARTA (*caient agenollada*): Reina Santíssima!

MANELIC: Ni pots defensar-te! Ni en saps! Ni et valdria! Què em fa? Té, more't, i more't de cara an ella! (*Llançant-lo de cara a la MARTA.*)

MARTA (*alçant-se esglaiada*): Ah! Jesús!

MANELIC: Aquí el tens... l'amo! (*Pausa. Corre després a obrir la porta.*) Tothom aquí! Veniu! Tothom aquí!

U4 ÀNGEL GUIMERÀ, *La filla del mar*

ESCENA X, ACTE I

FILOMENA: I tu te'n recordes, Àgata? (*L'ÀGATA ha anat seguint atentament la relació acostant-se al BALTASANET fins a posar-li un braç al coll abraçant-s'hi.*)

ÀGATA: Sí. Cada dia me'n recordo més, més.

BALTASANET: Doncs se va salvar perquè...

PERE MÀRTIR: No, vós, no: ella, que ho digui ella. (*Tots demanen que ho conti l'ÀGATA.*)

BALTASANET: Dignes, dignes.

ÀGATA: Jo? És que no m'agrada parlar-ne a tothom...

PERE MÀRTIR (*mig ressentit*): Si tan greu te sap...

ÀGATA: No, no, que t'ho vaig a dir, que ho vaig a dir. Veureu que em trobo, quan hi penso, que m'estava un dia tota petita, petita, ajagudeta a la falda d'una dona: la meva mare. (*Amb orgull mirant-se a tothom.*) Perquè ho devia ser, ho era la meva mare! M'estrenyia força amb els seus braços, plorant i besant-me; i ella no em bressava, no; mes com si totes dues ens trobéssim a dintre d'un bressol molt gran, molt gran, tot s'ajeia i tot s'adreçava amb nosaltres. De cop vaig veure sortir per darrere de la mare el cap d'un home, la cara encesa, els cabells de punta, i ens abraçà a les dues, i tot se va omplir d'un estrany terratrèmol i xiscles o gemecs, i un torrent d'aigua ens va caure a sobre, i tot se va fer negre, i rodolàrem amb aquella aigua avall, amunt, i no sé més, i no sé més sinó que em veig que m'ofego i ho somio encara. (*Comentaris de tothom. Pausa.*) I després no sé com va ser que em vaig trobar balancejant-me en l'aigua tranquil·la ja, i sense por, i al mirar

pel damunt meu, enlloc dels ulls de la mare, vaig veure ulls i més ulls que em va semblar que amorosos me miraven com si fossin totes les mares del món, que devien ésser les estrelles. I em vaig creure que em trobava sobre una falda que mai s'acabava com si totes les mares s'haguessin ajuntat per fer-ne una de falda per a mi que cap ne tenia. I va sortir el sol, i li vaig estendre els braços, que entre la boira vaig pendre per la cara d'aquell pare meu que havia perdut i que tornava; que en tot els veia an ells trobant-me sola. I em vaig adormir dient-li al sol i al mar: Pare! Mare!

BALTASANET: Pobreta! Pobreta!

ÀGATA (*plorant*): M'agrada creure-m'ho que va ser aixís, i m'ho fantasiejo jo mateixa. (*Pausa.*) Ah! I res més: que al despertar-me em vaig trobar damunt d'aquesta platja lligada a un tros d'aquell barco perdut i voltada de mariners i de dones que somreien estranyats mirant-me i em socorrien.

BALTASANET: Sí, sí. Nosaltres, nosaltres. I en aquell tros de barco hi havia sencer, ben treballat a la fusta, un cap de moro, que era el de la proa del barco a on ella anava.

ÀGATA: Sí que ho era, sí.

PERE MÀRTIR: Dignes: i després?

BALTASANET: Després tu et vas posar a riure, com que eres tan petita, i en acabat te vas posar a plorar, i deies coses que no s'entenien en una llengua més revessa!...

ÀGATA: D'a on venia jo? Quina terra era la meva? (*Arronsant les espatlles pensativa.*)

U4 NARCÍS OLLER, *Memòries literàries*

Mentre la darrera hora del pobre Sardà venia apropant-se durant l'estiu del 98, jo, a Puigcerdà, per esvair-me en el possible les tristors del cor, evoco records d'impressions novel·lables. Duia ja el propòsit d'emprendre la *Pilar Prim*, *La soldadura* o no sé quina altra novel·la més, que em bullien pel cervell temps ha, com vostè veurà confirmat en la lletra d'En Pereda, que transcriu en la nota núm. 1. Però amb poc humor per a envestir cap obra de l'extensió que requerien aqueixes, mudo de parer, i, rumiant, rumiant, concebo el pla de *La bogeria*, que arrenco semblantment al que vaig fer quan *La papallona*, del que és avui son darrer capítol. Es contenia això en una nota presa del natural poc temps abans i que, com tantes altres, guardava

jo en cartera per poder demà complaure alguna de tantes revistetes literàries que sovint sol·licitaven mon concurs. Del dramàtic d'aquella deplorable escena on tantes figures es mouen, es podia fàcilment treure profit. Bastaria llegir el fet real del tristíssim enterrament a què jo haguí d'assistir, amb el molt que m'havia ferit o fet pensar el procés de la malaltia del malaurat difunt, deixant ensems a la imaginació crear la faula de tota una vida que, lògicament i a poc a poc, anés demostrant tot el que jo pensava respecte a la naturalesa especial de la follia o vesània i l'acció pertorbadora que aquesta, per misteriosa seqüència, sol exercir sobre la raó dels parents de l'atacat i àdhuc sobre la de la societat en general. [...]

U4 NARCÍS OLLER, *La bogeria*

CAPÍTOL XIX

Clavat em vaig quedar en llegir la carteta de l'Armengol. «¿No feia tres mesos que l'havien tancat al manicomi, i... ja mort? Pobre Daniel!»

I vaig sentir un moment aquella sensació de sorpresa, de soledat i de fred que promou sempre la mort, fins a mil lleugües del cadàver. —Pobre Daniel! —vaig tornar a exclamar, encara amb el paper a les mans. A través d'una llàgrima que m'enterbolí la vista, va semblar-me que veia tombat d'esquena i abocat al *quadro* de l'últim any de curs, que tenia allà a dos passos, el client entusiasta, el meu pobre adorador. Tota sa història llastimosa va desfilar pel meu

cervell! Se'm nuà una vegada més el cor pensant que fins jo havia de figurar a la llista dels factors d'aquell desastre! I la figura d'en Daniel, oblidant les nostres befes de la presó, dipositant-me la seva confiança quan quasi ningú en feia cas, no trobant mai forma ni mesura suficients a deixar-me demostrada sa gratitud, ressorgí a mos ulls no poc engrandida pel record de generositat que em deixava. Jo havia d'anar al seu enterrament: el cor m'hi duia: era ja l'única cosa que podia fer en desagreujament de la meva criaturada de l'any 68, en justa correspondència a les simpaties que m'havia tingut el difunt, en honor a la memòria de son cor. [...]

U4 NARCÍS OLLER, *Pilar Prim*

CAPÍTOL XIV

—No em privin ara el goig d'estar amb vostès en cos i ànima. A la nit em miraré aquests papers, estudiaré la qüestió amb més repòs, i demà a les dotze, Pilar, li donaré el meu parer.

La Pilar, a qui afalagava aquesta decisió, tant per l'amorós desig que deixava traslluir com per la promesa que oferia d'una segona entrevista, hi assentí; però amb un «Perfectedament» tan net i rodó, que deixà l'Osita sense paraula i, si no penedida de l'espontani oferiment que allí l'havia duta, un bon xic cohibida per la impensada aprensió de fer, potser, força nosa. «Papers, papers! Poc estan per papers, aquests dos macos! El que positivament ha fet vèncer les aprensions de la Pilar de venir aquí ha estat la set abrusadora de tornar-se a posar a l'habla amb aquest home. Aconseguit això, ja respira platxèria; res li sembla apremiant. I ell? Ah, si no hi fos jo! com s'explicaria! El desig li brolla pels ulls: ningú no diria que l'hagués tant correguda. Ai, i que els en faig, de nosa! Qui fos fum...»

—Anem, ¿que no volen veure el meu piset? —féu ell després d'haver garlat una estona amb la Pilar.

En Marcial s'aixecà, tocà el commutador, i l'elegant despatx, amarat de claror blanca, mostrà llavors tot el bon gust

d'aquell refinat, fins en els menors detalls de l'ornamentació i el moblatge. Aquest era de gust modern anglès, tallat en caoba fosca i de línies més dretes i severes que no pas turmentades. Quatre llibreries molt baixes, plenes de manuals delicadament relligats i damunt les quals abundaven bibelots del millor gust, que en Deberga havia adquirit en sos viatges, ocupaven els dos panys principals de paret d'aquella peça llargaruda. Vora la taula escriptori, on espurnejava amb focs irisats el massís tinter de cristall tallat, entre un parell només de trasllats i autos, hi tenia, aquell advocat per força, una llibreria giratòria plena d'obres de consulta. Finament enquadrats i penjats a les parets, folrades d'un ric *tekko* malva, ressaltaven nou grans fotogravats d'obres escollides de Holbein, Van Dyck, Rembrandt, Botticelli i el Sarto. Finalment, estesa davant l'altre balcó, com oferint un descans al cervell fatigat, o falda còmoda en què pogués gronxar l'esperit el peresós, cridava l'atenció, per sa estranya incongruència amb l'ús d'aquella peça, una esplèndida cadira llarga.

Les dones van fixar-se en tot, absolutament en tot; però, la Pilar, principalment en el darrer moble i en aquella Venus ajupida de què no havia sabut apartar els ulls, com l'Osita no sabia apartar els seus d'una altra cosa: de la testa de la Madona del Sarto que queia davant per davant de la gran taula escriptori. Per què? Perquè li recordava algú, algú molt conegut en qui de moment no queia.

U5 MIQUEL COSTA I LLOBERA, *Primeres poesies*

El pi de Formentor

Mon cor estima un arbre! Més vell que l'olivera,
més poderós que el roure, més verd que el taronger,
conserva de ses fulles l'eterna primavera,
i lluita amb les ventades que atupen la ribera,
com un gegant guerrer.

No guaita per ses fulles la flor enamorada;
no va la fontanella ses ombres a besar;
mes Déu unguí d'aroma sa testa consagrada
i li donà per trone l'esquerpa serralada,
per font l'immensa mar.

Quan lluny, damunt les ones, renaix la llum divina,
no canta per ses branques l'aucell que encativam;
el crit sublim escolta de l'àguila marina,
o del voltor qui passa sent l'ala gegantina
remoure son fullam.

Del llim d'aquesta terra sa vida no sustenta;
revincla per les roques sa poderosa rel,
té pluges i rosades i vents i llum ardenta.
i, com un vell profeta, rep vida i s'alimenta
de les amors del cel.

Arbre sublim! Del geni n'és ell la viva imatge:
domina les muntanyes i aguaita l'infinit;
per ell la terra és dura, mes besa son ramatge
el cel qui l'enamora, i té el llamp i l'oratge
per glòria i per delit.

Oh! sí: que quan a lloure bramulen les ventades
i sembla entre l'escuma que tombi el seu penyal,
llavors ell riu i canta més fort que les onades,
i vencedor espolsa damunt les nuvolades
sa cabellera real.

Arbre, mon cor t'enveja. Sobre la terra impura,
com a penyora santa duré jo el teu record.
Lluitar constant i vèncer, reinar sobre l'altura
i alimentar-se i viure del cel i de llum pura...
oh vida! oh noble sort!

Amunt, ànima forta! Traspassa la boirada
i arrela dins l'altura com l'arbre dels penyals.
Veuràs caure a tres plantes la mar del món irada,
i tes cançons tranquil·les niran per la ventada
com l'au dels temporals.

U5 JOAN ALCOVER, *Cap al tard*

La Balanguera

*«La Balanguera fila, fila,
la Balanguera filarà»*
(Cançó popular)

La Balanguera misteriosa,
com una aranya d'art subtil,
buida que buida sa filosa,
de nostra vida treu el fil.
Com una parca bé cavil·la,
teixint la tela per demà.

*La Balanguera fila, fila,
la Balanguera filarà.*

Girant la ullada cap enrere,
guaita les ombres de l'avior,
i de la nova primavera
sap on s'amaga la llavor.
Sap que la soca més s'enfila
com més endins pot arrelar.

*La Balanguera fila, fila,
la Balanguera filarà.*

Quan la parella ve de nocces,
ja veu i compta sos minyons;
veu com davallen a les fosses
els que ara viuen d'il·lusions,
els que a la plaça de la vila
surten a riure i a cantar.

*La Balanguera fila, fila,
la Balanguera filarà.*

Bellugant l'aspi, el fil cabdella,
i de la pàtria la visió
fa bategar son cor de vella
sota la sarja del gipó.
Dins la profunda nit tranquil·la,
destria l'auga que vindrà.

*La Balanguera fila, fila,
la Balanguera filarà.*

De tradicions i d'esperances
tix la senyera del jovent,
com qui fa un vel de noviances
amb cabelleres d'or i argent
de la infantesa qui s'enfila,
de la vellura qui se'n va.

*La Balanguera fila, fila,
la Balanguera filarà.*

U5 JOAN MARAGALL, *Seqüències*

Oda nova a Barcelona

—On te'n vas, Barcelona, esperit català
que has vençut la carena i has saltat ja la tanca
i te'n vas dret enfora amb tes cases disperses,
lo mateix que embriagada de tan gran llibertat?

—Veig allà el Pirineu amb ses neus somrosades,
i al davant Catalunya tota estesa als seus peus,
i me'n vaig... És l'amor qui m'empeny cap enfora,
i me'n vaig delirant amb els braços oberts.

—Oh! detura't un punt! Mira el mar, Barcelona,
com té faixa de blau fins al baix horitzó,
els poblets blanquejant tot al llarg de la costa,
que se'n van plens de sol vorejant la blavor.
I tu fuges del mar?...

—Vinc del mar i l'estimo,
i he pujat aquí dalt per mirar-lo mellor,
i me'n vaig i no em moc: sols estenc els meus braços
perquè vull Catalunya tota a dintre el meu cor.

—Altra mar veus enllà, encrespada i immòbil,
de les serres que riuen al sol dolçament:
per copsar tanta terra i tanta mar, Barcelona,
ja et caldrà un pit ben gran, amb uns braços ben fermes.

—Com més terra i més mar, i més pobles obiro,
a mesura d'amor el meu pit s'engrandeix,
i me sento una força que abans no tenia,
i sóc tan tota una altra que fins em desconec.

—Corre enllà, corre enllà, corre enllà, Barcelona,
que ja et cal esse' una altra per ésser la que deus;
perquè ets alta i airosa i fas molta planta,
però bé et falta encara molt més del que tens.
Ets covarda, i crudel i grollera,
Barcelona, però ets riallera
perquè tens un bell cel al damunt;
vanitosa, arrauxada i traçuda:
ets una menestrala pervinguda
que ho fa tot per punt.

Alces molts gallarets i penons i oriflames
molts llorers, moltes palmes,
banderes a l'aire i domassos al sol,
i remous a grans crits tes espesses gentades
per qualsevolga cosa acorruades
entorn de qualsevol.

Mes, passada l'estona i el dia i la rauxa
i el vent de disbauxa, de tot te desdius;
i abandones la via i la glòria i l'empresa,
i despulles el gran de grandesa.
I encara te'n rius.

Te presums i engavanyes alhora
amb manto de monja i vestit de senyora
i vel de la musa i floc relluent;
prò mudes de pressa, i amb gran gosadia
la musa i la nimfa i la dama i la pia
s'arrenca el postís i la veu disfressada,
i surt la marmanyera endiablada
que empaita la monja i li crema el convent...
I després el refàs més potent!

Esclata la mort de tes vies rialleres
en l'aire suau:
esclata impensada, i segura i traïdora
com altra riallada escarnidora...
Riallades de sang!
El fang dels teus carrers, oh Barcelona!
és pastat amb sang.
I tens drete en la mar la muntanya, ai!, que venja
amb son castell al cim, i amb la revenja
mes ai! en el flanc!

Tens aquesta rambla que és una hermosura...
i tens la dolçura dels teus arravals,
on, tan prop de tes vies sonores
i al mig de les boires del fum i ses marques,
camps de blat en la pau dels patriarques
maduren lentament els fruits anyals.
I allí, a quatre passes, febrosa de sobres,
més ampla que l'altra, la Rambla dels pobres
tremola en la fosca ses llums infernals.

Prò ni el baf ni la pols de tos llots i desferres,
ni els pals i filferres
que t'armen a sobre la gran teranyina,
ni el fumar de tes mil xemeneies,
ni el flam de les teies
que mou la discòrdia i abranden l'incendi,
són bastants a posar vilipendi
an aquest cel que tens tan dolç i blau
que tot s'ho empassa i resol i canvia,
i ho torna en oblit i consol i alegria:
mil cops la perdesses,
mil cops més tornaria a tu la pau.

U5 JOAN MARAGALL, *Seqüències*

A la part de Llevant, místic exemple,
com una flor gegant floreix un temple
meravellat d'haver nascut aquí,
entremig d'una gent tan sorruda i dolenta,
que se'n riu i flectoma i es baralla i s'esventa
contra tot lo humà i lo diví.
Mes, en mig la misèria i la ràbia i fumera,
el temple (tant se val!) s'alça i prospera
esperant uns fidels que han de venir.

Tal com ets, tal te vull, ciutat mala:
és com un mal donat, de tu s'exhala:
que ets vana i coquina i traïdora i grollera,
que ens fa abaixà el rostre.
Barcelona! i amb tos pecats, nostra! nostra!
Barcelona nostra! la gran encisera!

U5 JOAQUIM RUYRA, *Pinya de rosa*

Les Senyorettes del Mar

Sis vailets de samarreta blava, esparracats i bruts, estan asseguts en les penyes, deixant penjar les cames nues sobre el mar, que sovint sovint s'estufa i els mulla els peus. Cada un té la seva canya i el seu pilotet de cuca de roca, el menjar més agradós als peixets.

Pesquen ja fa hores, i alcen tots una cridòria de triomf cada vegada que un d'ells treu del mar algun serrà bocabadat, que esparrama en l'aire el branillatge lluent de ses membranes espinoses.

El crepuscle del vespre va esmortuint la resplendor de ses fumeres moradenques. Algunes estrelles comencen a guspirejar en l'aire blau. Un vol de corbs travessa l'espai, anant a perdre's a la muntanya, entremig de les parets negroses i esbadellades d'un antic castell.

Alguns dels vailets, tot sotjant sotjant llurs guarniments, que assorolla l'onada, s'han endormiscat. Llurs caps cauen sobre el pit. Llurs dits s'afluixen, i amb prou feines aguanten les canyes que ajauen els cimerols en l'aigua.

—Ja no piquen —rondina un.

—Coi, que és fosc! —exclama un altre escampant la vista pel cel.

—Em voleu creure? Fem-hi una dormida fins que surti la lluna —proposa un tercer.

Tots s'hi convenen. S'arrastellen junts, es junyeixen passant llurs braços sobre els muscles i els clatells dels companys, i s'adormen tranquil·lament a la serena, repapats en una roca.

La nit es va enfosquint. La lluna grogueja en son orient, mig partida per una faixa de calitja cendrosa. La mar sembla que canti la non-non tot baixet, amb veu enrogallada.

De sobte sona una mena de galop aspre i sord... —trap, trap, patrap— i van apareixent les Senyorettes del Mar, muntades unes sobre vermells llagostins, i altres al damunt de crancs grossos, vells, revestits de molsa marina.

Totes riuen mentre van punxant amb una pua de grotta les juntures sensibles de llurs estranyes bèsties, que s'enfilen pels relliscosos vessants del roquer. Totes riuen, en tant que van esbargint-se en l'aire pur i espolsant-se la mulle-na, que els arrosa els cabells i els vestits.

Són blanques com carn de peix; llurs cabells finíssims tenen tons irisats; brillen en llurs capets pintetes d'escata; sos mantells són verds i llargs llargs, rossegadissos; sos ulls són gotetes de llum com les que produeix de vegades en el mar el fregadís dels remes. Al passar escampen una agradosa flaire de marisc.

U5 JOAQUIM RUYRA, *Pinya de rosa*

Tan bon punt s'han adonat dels sis pescadrets, descavalquen, s'hi acosten i s'enfilen per llurs cames amunt... amunt...

Una s'asseu pensativa en el ressalt que forma el llavi d'un dels xicots adormits; una segona es penja a les pestanyes d'un altre vailet i guaita amb curiositat per l'esclat de les parpelles, procurant llambregar-li l'ull; aquesta atalaia amb satisfacció el paisatge, gallardament encirada al cim del coronell del més altet de la colla; aquella s'és emparada del més grassó, i amb son alè suau i temperat li escalfa les manetes; algunes s'arramellen plegades sobre un mateix cap; altres es topen, fent un surt, al cim d'un muscle, al qual se són enfilades per diferents indrets. No fan gens de remor.

Totes, a la fi, van a mormolar paraules misterioses a l'orella dels que dormen.

Els parlen de la poesia del mar, del bellugueig encantador de les ones de llurs variades i finíssimes colors; els parlen dels peixos i dels herbeis on pasturen; dels oratges, de la calma, dels vents, de les delícies d'una llarga navegació, de la sublimitat dels temporals... de quelcom que les nostres paraules no poden dir. I els pescadors somnien, somnien tot allò que els van inspirant les petites fades.

Quan es desperten, ja les Senyorettes del Mar han desaparegut, i no s'ou més que el patripatrop de llurs estranyes cavalcadures, que corren a capbussar-se a l'aigua. Però l'encís ja s'és realitzat. Ja ni temporals ni penalitats de cap mena no podran destruir en el cor d'aquells xicots l'afició a la vida marinera. Deu-los el benestar a muntanya, i sempre els veureu tristos i enyoradissos.

U5 VÍCTOR CATALÀ (CATERINA ALBERT), *Solitud*

CAPÍTOL XVIII

La davallada

Les hores, impertorbables, havien rodolat mansament sobre la Mila, sempre asseguda i immòbil, com una estàtua vetlladora, en son de regatell de la solana. La nit li havia deixat caure al damunt sos mantells de serena, sense que ella hagués somniat ni per un instant en ficar-se a l'ermita. Al contrari: si alguna vegada ses mirades vagaroses se li havien dirigit cap aquell indret, la dona les apartava de seguida, moguda tota ella per una llarga extremitud.

Què feia allà? Esperava a n'en Matias. Ell li havia promès que pujaria i ella l'esperava. «Serà tardet», havia advertit l'home, i ara la dona entenia el perquè ho havia d'ésser de tard. En Matias jugava. Era la festa petita de Murons, i en totes les festes quelcom importants s'hi jugava, malgrat tot i tothom, en aquell poble. En Matias jugava i no hi havia perill de que pugés fins que s'hagués plegat el joc; mes després sí que pujaria. També d'aquest detall n'estava certa, avui. Per això permaneixia en la solana.

La Mila, doncs, esperava, i mentrestant la nit feia son curs amb una lentitud aparent de cosa indiferent, que trigava massa a passar; mes, amb catxassa o no, com que duia el temps amidat, la nit acabà de passar tota sencera, perquè ja era de dia quan ressonaren allà, cap al fons de la collada, les passes d'en Matias, i després, a manera de visió tèrbola de miratge, sorgí sa figura, encara borrosa pel poc esclat de les aubes.

Pujava apresserat i capbaix, rumiant-ne alguna, potser, per a enganyar-la a n'ella, a la dona, disfressant-li el motiu veritable d'aquella llarga nit blanca.

Ella l'anava seguint amb la mirada, sense fer moviment, i quan el vegé tòrcer cap a l'ermita el cridà amb veu natural. Ell s'aturà sobresaltat, guaitant vivament de totes bandes. Al descobrir-la s'hi atansà poc a poc, sorprès i recelós. Sa cara fadigada verdejava com la de l'Ànima.

—I ara! Ja ets aixecada?

—Encara no m'he ficat al llit...

U5 VÍCTOR CATALÀ (CATERINA ALBERT), *Solitud*

I a seguit, sense crits, sense gestos, sense llàgrimes, amb una sobrietat tràgicament despullada, la dona li contà fil per randa tot quant li havia passat. Son recit tenia la concisió i netedat d'una inscripció lapidària, i en sos immensos ulls verds hi havia la tranquil·litat misteriosa dels gorgs pregons.

Quan ella hagué acabat, en el rostre d'en Matias s'hi revelava la consternació més grossa que hagués sofert en sa vida: una cruel, una espantosa consternació muda.

Vegent que no obria boca, ella li signà l'ermita.

—Ara, ja t'ho deus pensar... Jo, allà dins, mai més...! Però no he volgut anar-me'n sense dir-t'ho...

El rostre cadavèric d'ell es desencaixà absolutament sota l'acció d'aquelles noves paraules.

—Què! —murmurà d'una veu aterrada—. ¿Te'n vols anar? A on... ?

Ella respongué amb esforç:

—No ho sé... On Déu voldrà... Tan lluny d'aquí com puga!

Aleshores ell, com l'Ànima hores enrere, trontollà de cap a peus, mateix que sorprès per l'embat d'una tempesta inesperada. Per un moment, semblà vacil·lar, com si volgués revoltar-se o suplicar, però, de cop, els esperits li mancaren i es sotmeté sense protesta, abaixant el cap i fent sordament:

—Anem, doncs...

Mes, en aquell punt, la tranquil·litat de gorg pregon desaparegué d'un tret, i quelcom furibund, dimoniàc, resplendí en els ulls verds de la dona.

Allargà novament el braç d'un gest fatídic.

—Tampoc, amb tu! Mai més...! No provis pas de seguir-me... Te... mataria!

I resolta, se'l mirà de fit a fit, com volent fer-li penetrar fins a l'ànima la terrible amenaça.

Després baixà lentament del regatell i sense afegir altre mot, sense tombar la cara, sense res més que la roba de l'esquena, la dona, ètica i greu, amb el cap dret i els ulls ombrívols, emprengué sola la davallada.

Les filtracions de la solitud havien cristal·litzat amargament en son destí.

U5 PRUDENCI BERTRANA, *Josafat*

CAPÍTOL I

Al campanar de Santa Maria s'entra per la capella baptismal. Allí la mística penombra del temple gòtic esdevé tenebrosa. En el frontis, del quadre on sant Joan Baptista tira aigua amb una petxina sobre la noble testa de Jesús, no se'n distingeix més que la taca informe de les carns blanques.

La gran pila, amb la seva tapa clavetejada, els seus baixos relleus primorosos i el seu contorn elegant, desapareix en l'ombra espessa, impregnada de l'especial efluvi que només es desprèn de l'aigua beneïta.

A l'angle de la capella hi ha una porta que obren a cops d'escarpra quan, edificat el campanar, alguns segles après que l'església, hi hagué necessitat de comunicació interior.

Fa angoixa endinsar-se per aquell forat rectangular, fet a l'esbiaixada, sense cap relleu arquitectònic que l'indiqui ni volta que esvaeixi la idea d'enderrocament que suggereix en les juntures dels carreus. Talment apar que el mur peni, i, en traspasar-lo, fredor de pedra esgarrija el visitant, que s'encongeix, aclapat per la pesantor que endevina

U5 PRUDENCI BERTRANA, *Josafat*

a sobre seu en l'enorme massa, que sembla cruir i esmicolar-se a l'empenta immensa de l'atrevida nau.

Al fons d'aquest passadís és en va que els ulls s'esforcin; no hi val el tenir-los acostumats a la fosca; res no s'albira; sols una ratlla lívida de clar filtrada indica el junt d'una porta: una porta feixuga i tosca, que ofereix una gran resistència a l'empènyer commòs de les mans inhàbils que intenten obrir-la. Un cop oberta, s'entra en un espai estret i llarg, de forma trapezoïdal, estrany i misteriós. Una llum de cel·lèstia trista i somorta davalla per un finestral cegat fins a dalt, on uns vidres polsosos tapen una esquifida finestra.

Sobre l'altíssima obertura arrenca la mitja volta, negra i fumada. Gruixuts llibants de cànem la travessen, i llur vertical paral·lelisme sembla enlairar més i més el sostre d'una manera inquietadora. Grossos claus de ganxo clavats en els junts dels carreus sostenen les cordes enrotllades perquè no entrebanquin. En un racó, la caixa de l'escala, on l'hèlix de massissos graons de pedra munta fins al cim del campanar, forada també la volta. Apar una torre dins una altra torre, cilindre de tenebres que, amb les seves finestres espitlleres i repartides en la llisa paret i amb la seva porta de golfos poderosos barrada sempre amb forrellat, sembla guardar un secret espantable.

Cap vibració ni cap murmur de vida no traspasa les acliparadores muralles; regna allí un gran silenci, com el que deu regnar en els espais siderals: silenci que esporugueix i admira.

Els mobles d'aquesta estada també participen d'una tràgica quietud; com vells paralítics resignats, romanen en llur lloc amb una actitud enguexada de cosa inútil. Són humils i escassos. Un senzill trespeus de ferro aguanta fins a certa altura un braser d'aram. En la cendra, mig colgat, hi ha el gresol de l'encenser i dos o tres ganxos per treure'l i posar-lo carregat de brases. A prop, un escambell, que és el setial del campanar, i après, més enllà, arrambat a la paret, es veu un armari de fusta, pintat de terra-sombra, amb un pany desballestat i la coronisa rosegada pels corcs. Sobre d'ella, una llumenera i uns quants objectes informes i polsosos fan companyia a un gros setrill de llauna, de bec corbat i nansa abonyegada.

Un banc d'església, d'ample respatller i caixa espaiosa, toca per un extrem a uns graons, que serveixen per a llançar-se i prendre embranzida per bogar les campanes. Enfront, un soc quadrejat de roure serveix per a la mateixa cosa. En el mur, dins uns cordills posats en creu, que travessen una tauleta de caires fistonejats, es veu la *gallofa*: mena de calendari que indica les cerimònies religioses de cada dia. En el mateix clau que aguanta la *gallofa* pengen uns rosaris plens de verdet, i, no gaire lluny, un altre clau sosté un plomer estarrufat i amb poques plomes.

Tant a la porta de l'escala com a la que dóna a l'església rumbegen creus de palma, potes d'esperver, uns goigs i un indicador de les quaranta hores.

Tal és el decorat d'aquella estranya cel·la, plena de mortal tristesa, on cap infant no gosaria a saltironar ni sabria riure.

Per allí trafiqueja un home jovenàs, alt, encorbat, de crani punxegut, nas d'aligot, boca concreta, pèl aspre i ulls blavosos, esquitxats de volves més fosques que els donen aparences i fredors de marbre jaspiat. Sol estar arraulit prop del braser o bé mig ajagut en el seu banc, que bruny amb el fregadís del seu cos, rosegat de mandra, estremit de misteri, malalt de silenci i de penombra. El seu vestit de vellut és tan semblant de color amb la muralla, que no és pas fàcil de distingir-lo a primera vista; el visitant que entra allí l'endevina per un gruny feréstec i agressiu, que llança des del seu escambell, on, amb la faç entre les mans, sembla rumiar constantment. Tot ell, àdhuc la seva cara, està cobert d'aqueixa melangiosa i humil pàtina que unifica la tonalitat de les coses en els ombrívols sojorns on flaira l'encens i els llavis xiuxiuegen. Els objectes que té a l'entorn són tots coberts d'una capa de tartrà, secreció de les seves manasses, que s'estén fins als caires dels retaules i als daurats de les estoies. I ell estima tot el que toca amb un amor gelós que el fa insociable. No ha volgut mai ajudant. Branda sol la «Maria», quan sempre havien estat dos per brandar-la, i ell sol dorm en una cambra situada a l'altra part de l'església, tan isolada, tan tètrica, tan veïna a galeries, escales i buidors atapeïdes d'enigmàtiques tenebres, que s'hi desvetllarien els més coratjosos.

Aquest home es deia Josafat. [...]

U5 SANTIAGO RUSIÑOL, *L'auca del senyor Esteve*

ESCENA I, ACTE I

ESTEVET, TOMASETA, MARIA PRIMERA, SEGONA i TERCERA. (*Canten els ocells en els arbres; entra l'ESTEVET amb la TOMASETA, i darrere les tres MÀRIES.*)

ESTEVET: És això el Jardí del General?

TOMASETA: Sí, Estevet.

ESTEVET: Tan a prop que un ho té de casa i encara no hi havia estat mai.

TOMASETA: És que una té prou altres cabòries que veure jardins i tonteries. A casa no estem per flors. Som graners.

ESTEVET: I a casa menys. El ram de la merceria vol molta perseverància.

MARIA SEGONA: Vaja, ja hi som! No us podeu queixar. Podeu estar sols com desitjàveu. Aquesta hora del dematí només hi vénen els ocells.

MARIA TERCERA: Haguessin de treballar com els menestrals de tota la Ribera, no hi vindrien. Altra feina tenen.

MARIA PRIMERA: Doncs a mi, mal m'està el dir-ho, m'agrada el cantar dels ocells. I a vostè, Tomasetta?

TOMASETA: Engabiats, sí; però a dir-li la veritat, no m'hi enfundo amb aquestes coses. Jo sóc natural.

ESTEVET: I jo també.

[...]

MARIA SEGONA (*a les dues MÀRIES*): Lo que hem de fer és deixar-los sols, que el seu mal no vol companyia.

(*Se'n van pel caminal del fons.*)

ESTEVET (*que s'ha quedat distret*): Ens han deixat sols?

TOMASETA: Sí.

ESTEVET: I no li sap greu?

TOMASETA: Que estiguem sols?

ESTEVET: Que jo... estigui... amb vostè.

TOMASETA: Gens, Estevet.

ESTEVET: No li faig por?

TOMASETA: Ai, ai! De què?

ESTEVET: De què... d'això. De que pogués propassar-me dient-li lo que li he de dir.

TOMASETA: El tinc per prudent, Estevet.

ESTEVET: Això sí... Ja m'hi pot tenir, i més aviat em perdré per dir-li coses de menys, que per dir-li coses de més i... per no dir... tot lo que voldria.

TOMASETA: Tot lo que digui... li escaurà.

ESTEVET: Doncs que ja ho veu... que ja som aquí... i que miri que... cauen les fulles.

TOMASETA: Cada any cauen.

ESTEVET: Sí... A la tardor, però aquí es veuen caure més, per... això... de que n'hi ha més.

TOMASETA: Perquè són molt malendregats.

ESTEVET: I perquè no hi ha cap dona a la casa, i una casa sense una dona que sàpiga l'obligació, no pot estar endreçada, ni prou neta.

TOMASETA: Té raó, Estevet.

ESTEVET: És clar, que en tinc.

TOMASETA: I jo no l'hi nego.

ESTEVET: Ja ho sé.

TOMASETA: Doncs parli, Estevet, que ja li he dit que tot lo que digui li escaurà.

ESTEVET: És que ja vull parlar, però em torbo. *Hi han* persones que tinc entès que no saben com començar. Jo... ni com començar... ni com seguir. Si fos darrere del taulell, aleshores prou. Aleshores, demani. El taulell abriga les cames, i un s'hi troba cepat... i arrelat. És un reducte. És... una flassada, i la conversa surt seguida; però aquí... no ho sé... amb tanta quietud i tants arbres i aquesta figura (*pel Cupidó*) que porta nanses a l'esquena, se'm posa un nus a dintre el coll com un cabdell de vint-i-quatre.

TOMASETA: Veu si parla bé?

[...]

ESTEVET: I com anàvem dient, avui per demà que jo em casi, em portaré bé amb la dona, que estimaré tant com el negoci. Jo seré un casat amb mida, i un pare de família amb mida, i tot lo que faci serà amb mida.

TOMASETA: Estevet, vol que li digui una cosa?

ESTEVET: Digui.

TOMASETA: Que el seu *modo* de pensar és tal com el meu; però tan exacte, que quan parla vostè, parlo jo. M'havien donat bons informes i veig que no m'enganyaven. La noia que es casi amb vostè viurà a dintre d'un bany maria.

ESTEVET: Doncs quan vulgui ja ens en podem anar. Ja he dit tot lo que no gosava i ja no tenim de parlar de res més, perquè no estaria bé que parléssim de capítols. Això és cosa de l'avi i dels pares. Ells tenen més serenitat per parlar d'aquestes coses.

(*S'aixequen.*)

TOMASETA (*sufocada*): Ai!

ESTEVET: Què té?

TOMASETA: No sé... Me pensava que ens mirava algú (*pel Cupidó*), i m'adono que és de pedra marbre.

ESTEVET: Porta els ulls tapats.

TOMASETA: I per què?

ESTEVET: Doncs perquè... deu patir de la vista.

U5 JOAQUIM RUYRA, *Marines i boscatges*

Jacobé

Ha vingut la tardor, aquell temps en què les fulles cauen i en què els malalts s'entristeixen, sentint l'esfullament de certa cosa viva que se'ls va desmaiant al cor. El vent, al passar per les arbredes, sembla que mormola paraules, de les quals se deixa mig endevinar el sentit fatídic per llur trista entonació i per l'esgrogeïment que produeixen a totes les plantes. De bella nit, s'ouen cruiximents estranys. La naturalesa gemega i decau. I jo estic en què no és pas el fred lo que l'atueix, perquè més freds són els dies en què l'ametller floreix somniant la primavera, i tant o més fredes les hores de l'abril en què tot somriu d'esperança. No, no és pas el fred: és una mena de mort que passa per la terra obeint a un ritme anyal, per l'estil que passa periòdicament la son sobre els nostres ulls.

El dia és lleig. La blavor dels llunys desapareix sota la boira. Els núvols projecten ombres erràtiques sobre els plans i les muntanyes. El sol ha perdut l'alegre resplendor que entusiasma i feia cantar les cigales: guaita de tant en tant amb un mirar esllanguit, i clapeja la terra de taques grogues i somortes que es van apagant de seguida amb un deix de melangia inexplicable. La nostra marina no és pas el país entre blau i daurat del bon temps d'estiu. Ja no brilla la ginesta en els penyals, ni guspireja la pols de mica en les platges, ni les cases del poble conserven la blancor enlluernadora d'un mes enrere, agrisades ara per la humitat i ennegrides a llenques pel rastre dels regalims.

[...]

Abraçat còmodament amb el pi, que es decanta sobre l'abisme, gaudeixo d'un punt de felicitat. Me vaig oblidant de tot. Al principi encara salten pel meu cervell algunes idees. Se m'acut que el mar ve a ser el cor del nostre planeta, el gran centre de la circulació, ja que d'ell ixen els núvols que ruen pel cel, la rosada que refresca els matins i les pluges que alimenten els rius; i els rius són les artèries, que tornen contínuament al cor lo que del cor van contínuament rebent. Aquestes idees me concentren una estoneta. Després no penso gaire res més. M'aboco als sentits oberts, m'abandono a les percepcions, me deixo compenetrar pel cosmos... La meua ànima es vessa a l'exterior: és la sensació de la immensitat, el palp de les belleses fondes del paisatge... és quelcom que flota en la ratxada sonora, s'estén a lo llarg dels xiulets del vent i rodola envolt amb la bramulada de la maror. Els meus

músculs es relaxen en suau repòs. Veig, sento i frueixo. Quan l'aigua s'encongeix al meu dessota, les roques me negades aixequen els seus llocs coberts d'una tanyassa de color de mares de vi, i m'envien una alenada flairosa que em vigoritza. Estic en l'ambient més apropiat a la meua vida, intimo amb una naturalesa amiga, i no tinc pas consciència del temps que passa.

[...]

Allà baix, damunt d'aquell túmul voltat de les aigües marines, la Jacobé em recorda tota la poesia dels seus bons temps, com una olor de violes passades ens recorda els encants de la tarda d'abril en què les collírem. Penso en el seu amor puríssim, en la seva innocència d'infant, en el bé que m'havia fet... I... té!, morta! El mar juga amb les seves trenes daurades; els crancs s'enfilen ja sense por per les seves faldilles... mareta del meu cor! ... I la nit va caient, caient, i sento passar sobre meu un alè sagrat. Vet allà l'antiga pedra druídica, l'altar carregat amb la seva víctima immaculada, sagnant, exànime. La naturalesa s'entenebra al contemplar la seva obra de destrucció. El tro de la ressaça s'aixeca com un cant funeral. I jo no trobo consol sinó figurant-me que sóc a la muntanya del Calvari, i que el pi amb què m'abraço és la creu de Jesucrist, en qui descanso de la meua dolor i de tot lo que no entenc.

U6 EUGENI D'ORS, *Glosari*

El museu

Glosa del 8-XI-1915

Darrera l'Acadèmia, la Biblioteca. Darrera la Biblioteca, el Museu. Això va prenent forma.

«Prendre forma» no vol dir solament guany en estructura. Vol dir també guany en bondat.

L'ordre és una cosa divina. El desordre és una cosa infernal. Discuteixen els comentadors si el Caos de què es parla en el Gènesi és o no personal. Si es tracta de

l'estat del món abans de la distribució i arquitectura i intel·ligibilitat que la Paraula hi duia, o bé del mateix diable.

Si el Caos no és el diable, és almenys una cosa diabòlica. Nosaltres som ara a camí amigitjat entre el Caos i el Jardí.

De la confusió de les aigües surt una illa nova –delimitada, ordenada– una illa que és un Museu.

Som al dimecres de creació. Dimecres, mitja setmana. El diumenge, on es pot reposar, és encara lluny.

Si és que hi ha diumenge.

U6 JOSEP CARNER, *Els fruits saborosos*

Com les maduixes

Menja maduixes l'àvia d'abans de Sant Joan; per més frescor, les vol collides d'un infant.

Per'xò la néta més petita, que és Pandara, sabeu, la que s'encanta davant d'una claror i va creixent tranquil·la i en admiració

i a voltes, cluca d'ulls, aixeca al cel la cara, ella, que encara no diu paraules ben ardides i que en barreja en una música els sentits, cull ara les maduixes arrupides, tintat de rosa el capciró dels dits.

Cada matí l'asseuen, a bell redós del vent, al jaç de maduixeres.

I mira com belluga l'aire ombres lleugeres, i el cossiró decanta abans que el pensament.

Li plau la corretjola i aquell herbei tan fi, i creu que el cel s'acaba darrere del jardí.

En va la maduixera son bé de Déu cobria; en treure les maduixes del receret ombriu,

Pandara s'enrojola, treballa, s'extasia: si n'ha trobat més d'una, aixeca els ulls i riu.

Pandara sempre ha vist el cel asserenat; ignora la gropada i el xiscl de les bruixes.

És fe i és vida d'ella la llum de bat a bat.

El món, en meravelles i jocs atrafegat, és petit i vermell i fresc com les maduixes.

Les prunes d'or

En un incomparable triomf, Migdia mor.

Passada pel flameig, la terra s'acivella.

Aglaia seu a l'ombra de la prunera vella.

Relluen delitoses, endins, les prunes d'or.

Oh cos d'Aglaia, bru com saonada fruita, cimat de cabellera com d'una nit mortal!

Els llavis se li baden per a la dolça lluita i té en el ulls un caire brillant com de punyal.

Les prunes d'or a Aglaia reüllen temptadores.

Són en una illa verda, cenyida de claror;

en el redós, a penes hi ha fresses torbadores: un fregadís de mates, l'insecte en bonior.

Aglaia sent un mot. ¿És ella o el brancam?

I l'aire es torç, ardent d'una flama frisa,

i la calitja parla d'una terrible fosa.

L'agost com es rebolca, tot sol, damunt del camp!

Aglaia té una set que eixuga el seny, la parla...

Superbament s'aixeca, damnant el seu descans,

i enfonsa en la prunera les cobejoses mans

i enlaira tot el rostre, com si volgués besar-la.

I l'arbre, que amb un lleu serpejament de branques

sembla oferir-nos l'or, la mel d'algun pecat,

s'estremeix un moment de la ferocitat

del gran perfum impúdic i de les dents tan blanques.

U6 JOSEP CARNER, *Els fruits saborosos*

La poma escollida

Alidé s'ha fet vella i Lamon és vellet,
i, més menuts i blancs, s'estan sempre a la vora.
Ara que són al llit, els besa el soletlet.
Plora Alidé; Lamon vol consolar-la i plora.

—Oh petita Alidé, com és que plores tant?
—Oh Lamon, perquè em sé tan vella i tan corbada,
i sempre sec, i envejo les nores treballant,
i quan els néts em vénen em troben tan gelada.

I no et sabria péixer com en el temps florit
ni fondre't l'enyorança dels dies que s'escolen,

i tu vols que t'abrigui i els braços em tremolen
i em parles d'unes coses on m'ha caigut l'oblit—.

Lamon fa un gran sospir i li diu: —Oh ma vida,
mos peus són balbs i sento que se me'n va la llum,
i et tinc a vora meu com la poma escollida
que es torna groga i vella i encara fa perfum.

Al nostre volt ningú no és dolç amb la vellesa:
el fred ens fa temença, la negra nit horror,
criden els fills, les nores ens parlen amb aspresa.
¿Què hi fa d'anar caient, si ens ne duem l'amor?

U6 JOSEP CARNER, *El cor quiet*

Nocturn (edició del 1925)

Quines són les imatges
que s'agiten al fons de vostres nits
ocells planyívols, animals salvatges
quan les pobleu de queixes i de crits?
Voldrà lligar-se amb d'altres harmonies
la música de fulles, més suau
de nits que no de dies?
Què cerca el vent nocturn a dins l'afrau?
Fins el penyal, guarnit de molsa bruna,
a mig pendís atravesat i cot,
mig diríeu que viu sota la lluna
per bé que sigui indiferent a tot.
Serena, quietud, vent i tempesta,
posats de la foscor,
porteu alguna divinal requesta
en ritme d'esperances i de por?
Almenys per mi, que entre nit faig via
quan tanta d'animeta s'abalteix,
el gran drap de la nit es desficia,
l'obscuritat glateix.
Àngels, tal volta, elisianes roses
a frec esfullen de l'oscat sentit;
o brollen veus parentes, de les coses,

que frisen demanant un esperit.
El floc tot argentat, la lleu temença
de l'herba i el brancam tan llargarut,
són un engany de nostra vana pensa
o un mot tràgicament inconegut?
Una remor que flota esmorteïda,
del passat o del futur és el trepig?
Són els difunts que capten a la vida
o els venidors que tusten al desig?
L'alè m'inspira d'una oculta raça?
Mon pensament, qui esgarriat me'l féu?
Ah, fins em sembla com si fos ma passa
d'un altre, caminant darrere meu!

On és l'aigua del pou que mai s'obrí,
on el tresor colgat? Sóc a llur vora,
i jo que els cerco, n'he romàs defora,
com un que dorm, sens veure ni capir.
Amara de llum pia
—oh doll quiet i blanc
del pleniluni que engrandeix ma via!—
la lassa i espectral malenconia
del nostre mur de fang.

U7 J. V. FOIX, *Sol, i de dol***[1]**

Sol, i de dol, i amb vetusta gonella,
Em veig sovint per fosques solituds,
En prats ignots i munts de llicorella
I gorgs pregons que m'aturen, astuts.

I dic: On só? Per quina terra vella,
–Per quin cel mort–, o pasturatges muts,
Deleges foll? Vers quina meravella
D'astre ignorat m'adreç passos retuts?

Sol, sóc etern. M'és present el paisatge
De fa mil anys, l'estrany no m'és estrany:
Jo m'hi sent nat; i en desert sense estany

O en tuc de neu, jo retrob el paratge
On ja vaguí, i, de Déu, el parany
Per heure'm tot. O del diable engany.

[2]

Oh! Si prudent i amb paraula lleugera
Sabés fixar l'imperi de la ment,
I amb hàbils mots, la passió naixent,
Del meu estil pogués fer presonera;

Si, fugitiu de la faisó estrangera,
Arromancés en dura nit, dolent,
L'amor del Tot i del Res, sense esment
Del fosc i el rar, i a l'aspriva manera

Dels qui en vulgar parlaren sobirà,
–Oh Llull! Oh March!–, i amb claredat de signes,
Rústec, però sever, pogués rimar.

Pels qui vindran; si, ponderats i dignes,
Els meus dictats guanyessin el demà,
Sense miralls ni atzurs, arpes ni cignes!

[3]

Em plau, d'atzar, d'errar per les muralles
Del temps antic, i a l'acost de la fosca,
Sota un llorer i al peu de la font tosca,
De recordar, cellut, setge i batalles.

De matí em plau, amb fèrries tenalles
I claus de tub, cercar la peça llosca
A l'embragat, o al coixinet que embosca
L'eix, i engegar per l'asfalt sense falles.

I enfilat colls, seguir per valls ombroses,
Vèncer, rabent, els guals. Oh món novell!
Em plau, també, l'ombra suau d'un tell,

L'antic museu, les madones borroses,
I el pintar extrem d'avui! Càndid rampell:
M'exalta el nou i m'enamora el vell.

[4]

Si pogués acordar Raó i Follia,
I en clar matí, no lluny de la mar clara,
La meva ment, que de goig és avara,
Em fes present l'Etern. I amb fantasia

–Que el cor encén i el meu neguit desvia–
De mots, de sons i tons, adesiara
Fes permanent l'avui, i l'ombra rara
Que m'estrafà pels murs, fos seny i guia

Del meu errar per tamarius i lloses;
–Oh dolços pensaments!, dolçors en boca!–
Tornessin ver l'Abscon, i en cales closes,

Les imatges del son que l'ull evoca,
Vivents; i el Temps no fos; i l'esperança
En Immortals Absents, fos llum i dansa!

U8 CARLES RIBA, *llibre segon d'Estances*

13 Fuges, quan per haver-te donaríem, en una nit obscura, l'estel que riu, armat, en un tombant, i en una mar incerta, un port daurat de vinyes al voltant, i en un silenci d'odi, el cant d'una noia pura.

Ens deixassis almenys, oh bella altiva, un somni dolç de tu entre els ulls i la visió infinita del món! Però ens estrenys amb soledat, presoners de la fita mirada teva, que l'habita de lluny, sense tu.

Però si fossis nostra, si daves –uns instants només– tos braços al nostre coll, cenyint l'ardent engany de creure encès ton rostre per un amor com el que d'any en any hem après –fet de dolç afany i de tristos passos;

si te'l lliuràvem –tan silenciosament atresorat!– ¿quina força immortal ens restaria, deslligats de l'encant, per ressorgir damunt la febre impia i l'animal malenconia i la soledat?

U8 JOSEP M. DE SAGARRA, *Vida privada*

Pilar de Romaní i de Miralles era la filla menuda dels Comtes de Sallent; va rebutjar una boda madrilenya que li proposava la família amb un nebot dels Medinaceli, perquè el nuvi, a més a més d'ésser castellà, era ensopit i tenia les dents verdes. Després de tres o quatre pretendents més, es decantà, contrariant els seus pares, pel banquer Xuclà, ja una mica madur, perquè aquest calavera sabia el perfecte ús de les gardènies i dels mots picants. El preferir un home d'ascendència semítica representava, per a Pilar –que aleshores era la criatura més bonica i més fina de Barcelona–, un gest del seu temperament especial oposat a la tònica de la família. Els Comtes de Sallent gastaven –com els Lloberola, els seus cosins– la vanitat sòrdida de la blavor de la sang; volien per gendres un personal reumàtic que gastés cor de conill poc perillós i una fidelitat a la tradició; si el títol que pescaven era castellà o aragonès –encara que entremig hi hagués una mica de sífilis–, millor que millor. En canvi, Pilar era una joveneta original, delicadament anàrquica, i per un d'aquells miracles biològics que no s'entenen mai, la filla dels Comtes de Sallent va sortir amb personalitat pròpia, una personalitat barcelonina anterior a l'exposició del vuitanta-vuit, sensible a les olors colonials, a l'oli de les fàbriques, a l'eficàcia del cotó filat i a les comèdies d'en Pitarra. De menuda, va rebre càstigs

severs de la seva mare per la mania que tenia sempre de parlar en català, que era el llenguatge de la cuinera, del cotxer que guarnia els cavalls de casa seva i dels poetes que es reunien al cafè «Suís».

Pilar tenia una mentalitat democràtica, i sense que ella se n'adonés, el seu cor col·laborava a l'aire de renaixement que en aquella època s'accentuava cada dia més a Barcelona.

En casar-se amb el banquer Xuclà, la personalitat de Pilar s'anà afinant, s'anà destriant de mica en mica. Al seu barcelonisme tradicional i popular, s'hi ajuntava una elegància natural i una bellesa perfecta. Pilar era la senyora menys afectada, més senzilla que es pugui demanar; contra aquella timorata grisor –representada pels armaris negres, per les calaixeres lúgubres, pel polisson, per la manca d'higiene, per les cucurulles, pel provincianisme, i per totes les altres característiques que convertiren l'aristocràcia catalana de fi de segle en una mena de raval reaccionari i tronat del Madrid de la restauració–, Pilar hi oposava el desvergonyiment d'un nas arremangadet de modisteta i una mena de rialla que venia dels carros de les verdures i de les calces vermelles dels soldats.

U8 JOSEP M. DE SAGARRA, *Vida privada*

Un cop casada, no tardà gaire a presentar-se un estat de correcta fredor dintre el matrimoni. El banquer Xuclà estava molt satisfet de la seva dona, perquè era intel·ligent, era decorativa i era la persona més enlluernant de Barcelona; però, el banquer Xuclà tenia altra mena de gusts, i el seu temperament poligàmic el duia a la caça de la perdiu fresca. Pilar es rodejà d'un món heterogeni i sentia un menyspreu absolut per les relacions de casa seva. Encara que en les grans parades fatalment havia de figurar a primer rengle, i es feia respectar el seu lloc, les seves burles i la seva manera de parlar desaprensiva escandalitzaren un sector de les relacions dels Comtes de Sallent, i començà a córrer la veu que Pilar era una casada alegre. Una altra part del sector aristocràtic mantenia a peu i a cavall l'austeritat de costums de Pilar; aquest sector era el que la planyia, el que deia «la pobra Pilar» i acusava el seu marit de les coses més baixes. Dels oposats comentaris, hi havia, com sempre, una part de veritat i moltes de mentida. Entre els detractors, alguna marquesa gratinada i impossible afirmava que Pilar Xuclà era pitjor que una *cocotte*, que no en tenia prou amb una dotzena, i que el seu marit feia molt santament de distreure's. Tot això era exagerat; Pilar no gastava escrúpols com altres senyores; en la seva casa del carrer Ample, havia convidat a dinar artistes de teatre, i sobretot havia estat bastant amiga d'una dansarina que va venir dues temporades al Liceu, famosa pel seu impudor i per un *chantage* que havia fet a un príncep de la Casa d'Orleans. El dia que aquesta dansarina va actuar en els salons de Pilar, davant d'un públic escollit, en moltes famílies de Barcelona hi hagué un pànic com aquells de la Borsa. L'escàndol fou sublim. Avui dia, encara hi ha persones que se'n recorden. Els Comtes de Sallent, per no renyir definitivament amb la seva filla, varen fer veure que no s'havien assabentat de res; i per evitar comentaris es passaren quatre mesos fora de Barcelona.

Pilar aguantà ferm. Tres senyores de les més principals d'aleshores tingueren una conferència, per si l'havien o no l'havien de rebre més a casa seva. Aquesta conferència –segons persones que també ho recorden– sembla que va batre el rècord de la ferocitat femenina. Les tres dames fracassaren; Pilar era massa bonica, massa brillant; el seu home tenia massa diners, i estava massa lligat amb els interessos de molts detractors. N'hi hagué prou amb un gran abric d'ermíni que exhibí la senyora Xuclà perquè les llengües femenines s'engresquessin amb l'abric i oblidessin les lleugereses de la persona que el duia.

De totes les relliscades que s'atribuïren a Pilar, sembla que només arribà a haver-hi alguna cosa amb el pintor Sebastià Ripoll. Aquest pintor, amic i deixeble de Martí Alsina, que morí podrit de misèria a París, quan Ramon Casas i Santiago Rusiñol anaren a descobrir Montmartre, en l'època de la joventut de Pilar era l'home que posseïa la barba negra més excitant de Barcelona. Sebastià Ripoll, apartat de la bohèmia, fill d'un fabricant, amic de coristes opulentes i de desvagats amb aficions artístiques, tenia un plat a certes taules privilegiades i una cadira a les penyes de club, en les quals s'inflava el gos amb els comentaris de moda. [...]

El banquer Xuclà havia heretat dels seus avantpassats un bon cutis hebraic, i tenia sobre l'honor viril unes idees molt clares i molt intel·ligents. Pilar estava d'acord amb les idees del seu marit, però procurava no abusar-ne; i no precisament per respecte a aquella mena de sàtir enguantat i fantasista, sinó perquè Pilar, filla del segle dinou, encara creia que una senyora que s'estimés no podia perdre la cotilla a qualsevol banda, com una carnissera de les que tornaven de Montjuïc la tarda del dimecres de cendra.

De la Pilar d'aleshores se'n conserva un retrat del pintor Ripoll a casa del col·leccionista D. Destriant de la pintura la part de passió personal que hi posà l'home de la barba negra, i mirada la tela fins amb una punta d'escepticisme, no es pot menys de sentir tot el perfum d'una Barcelona extingida que arriba al cor dels que saben apreciar aquestes coses. Pilar en aquesta pintura hi està drete, amb una immobilitat somrient de Juno; l'escot que duu li deixa nus els braços i li descobreix un triangle de pell bastant generós sota la gorja; la faldilla, de cua llarguíssima i afarbalanada, és tota de setí malva i s'arrapa tendrament als flancs i a les cuixes. Porta els guants, d'una blancor d'os polit, fins més amunt de colze, i dos dits de la mà drete aguanten un antifaç de seda. En un sofà estratègic, jeuen un dominó de plata i un gran ram de camèlies, apretant-se dintre una paperina de paper randejat.

En el rostre, el pintor Ripoll hi clavà les xuclades de la seva ambició, fins a fer sortir sang dels llavis més acadèmics; el nas, lleugerament esmolat enlaire, encara deu estar respirant la suor i les essències d'una mascarada, i en els ulls no hi ha res més que una gran discreció amagant-se dintre les nines verdes, d'aquell verd gris impenetrable, com el de l'espàtlla llepissosa dels rèmolos, i el cabell, mig or, mig cendra, té alguna cosa de temporal i de molsa de roca,

U8 JOSEP M. DE SAGARRA, *Vida privada*

alguna cosa de romanticisme geològic que fa pensar en els versos de *L'Atlàntida*. [...]

Bobby descobria en els plecs dels llavis, en la barbata una mica sortint, en les arrugues, en els ulls cansats i en els cabells blancs d'aquella decrepita majestat, encara alta i somrient, tota l'essència d'una Barcelona aristocràtica i comercial, popular, orgullosa i una mica infantil, de la qual s'estava acabant el rastre.

Bobby tenia raó; la vídua Xuclà representava totes aquestes coses; i, a més, una dona vella que ha viscut molt, manté, més que un home, l'empremta del passat i la sensible permanència de tots els records. Perquè la dona té uns nervis més passius, té una ànima més receptiva, no es gasta ni es deixa anar tota en l'acció com un home; és més avara i més previsor; dins dels plecs de la seva pell arrugada, té la bona fe de col·leccionar-hi allò que no es veu i només es respira: el perfume de la història.

U8 JOSEP PLA, *El quadern gris*

7 de juny de 1918

Autoretrat verídic promès a la senyora Lola S... i no enviat per excés del sentit del ridícul.

Alçada: 1 metre 74. Acceptant la classificació de Retzius, el meu crani tendeix notòriament a la braquicefàlia. Sóc un cap curt i afegiré que sóc un cap gros. El meu cap està abundantment poblat de cabells. M'hauria estat absolutament indiferent no tenir-ne, però estic predestinat, segons una profecia formulada per un perruquer del carrer de Cavallers a la meua mare, quan jo era petit, a tenir cabells tota la vida. Fins a la mort, doncs, tindrè cabells, i això haurà estat, per als meus progenitors, principalment un pretext d'orgull i de satisfacció positiu. És poca cosa, si voleu, però sempre val més d'aconcentrar-se amb el que hom té. No tinc pas un front espaiós, enorme, fugitiu, suggeridor (hipotètic) d'una poderosa intel·ligència, segons els tòpics de la novel·lística. Tinc un front normal, dret i vertical al pla de la terra. Els meus cabells no són pas completament rossos ni acusadament negres. Són un entremig. D'aquest front, tot baixant, se'n desprèn un nas que en altres temps fou molt correcte, finament dibuixat de cartílags. La forma del nas, me la vaig, però, destruir jo mateix, en una població de la costa de llevant on anàvem a estiu, un any per la festa major, jugant a l'arbre de la cucanya. Vaig arrabassar el trofeu del cap del pal, vaig guanyar el primer premi (un parell de pollastres) després d'haver passat fent equilibris estrambòtics per la corba enseuada i relliscosa de l'arbre llarguíssim. En trobar-me al capdavant, vaig engrapar la bandera amb tan mala fortuna que vaig

topar, de cara, amb el pal de la juguesca. Fou un terrible cop, paorosament sec. Em retiraren de l'aigua més mort que viu, sense coneixement, regalimant sang del nas i de la boca —el color de la sang és escandalós—, la cara tumefacta, morada, inflada monstruosament. Fractura dels ossos del nas, capolament dels cartílags. Tres setmanes al llit.

—I d'aquests pollastres, què en farem? —deia la família.

Dels poquíssims premis que he obtingut en el curs de la vida, aquest ha estat un dels més tristos. De llavors ençà, el meu nas, una mica aixafat d'un cantó, ha perdut la seva correcció inicial i no presenta el més lleu interès.

Sota les celles poblades i les pestanyes desproveïdes de llargada, de corba romàntica i de caient fascinator, els ulls, petits, tancats dins d'una incisió d'esclatxa de guardiola, tenen una certa vivacitat, molta mobilitat, i són —segons m'han dit— molt impressionables, tant a la visió exterior com als reflexos interns. Són uns ulls sense educació i sense hipocresia, que em traeixen, sembla, a cada moment. Aquest defecte dels meus ulls és característic de les meves faccions, extremament mòbils —d'una mobilitat tan acusada que sempre que algun amic dibuixant m'ha volgut fer un retrat de cara ho ha hagut de deixar córrer ràpidament. És trist no poder disposar d'unes faccions estàtiques, fixes i acadèmiques, d'un mecanisme facial impassible. Perquè, de què serveixen unes faccions així? Què signifiquen? No crec pas que siguin un símptoma de sensibilitat important —com el front ample no és un símptoma d'intel·ligència segura,

U8 JOSEP PLA, *El quadern gris*

diguin el que diguin els novel·listes. Amb una cara tan mòbil, val més no moure's de casa, abstenir-se de tot contacte amb la gent. Si no podeu dissimular els sentiments que els altres us provoquen –si no podeu dissimular les decepcions de les senyoretas–, val més retirar-se a la Tebaida de la misantropia. Crec que és un bon consell per a totes les persones que tenen la desgràcia de tenir unes faccions com les meves. D'altra banda, no podria pas dir de quin color tinc els ulls exactament. Són potser massa petits per a veure'ls clars. De vegades em semblen d'un negre gris amb un puntet brillant susceptible de donar un esclat viu.

Tinc la cara notòriament plana i els pòmuls amples i sortits. Això féu dir a alguns amics de Barcelona –i Màrius Aguilar ho escriví més tard en un diari– que jo semblo un rus del Mediterrani. L'observació em féu molta gràcia i vaig prendre peu en la comparació per a elaborar una genealogia fantasista de la meva família. Segons aquest *pedigree*, descendeixo d'una gent de raça eslava, per no dir mongòlica, que fou capturada el segle *xvi* per una nau algerina i alliberada davant d'aquestes platges per una fusta cristiana. Desembarcats i batejats que foren, els meus avantpassats trobaren que, en aquest país, s'hi estava tan bé que s'hi establiren definitivament. Alguns amics –i enemics– meus han arribat a inventar tants de detalls i a carregar la genealogia de tantes notícies entre absurdes i versemblants, que de vegades em sembla que quan en parlen s'arriben a creure el que diuen. [...]

Tinc la boca grossa, els llavis notòriament molsuts i una dentadura excel·lent. Les orelles, normals i molt poc separades del crani. Maxil·lar fort –encara que sense cap exageració de volenterisme hipotètic. La relació que pugui tenir el maxil·lar amb la voluntat de la persona que el presenta és un altre tòpic gratuït, de la novel·lística. Una piga situada sota el pòmul esquerre –una piga notòriament meridional i escandalosa– contribueix a la mobilitat de les meves faccions i ja tornem a ésser en el que dèiem fa un moment. Sí; la mobilitat de les meves faccions ha estat i és una de les obsessions de la meva vida. Estic parlant de mi, senyora, com si parlés d'una persona totalment deslligada de la meva existència –com si es tractés d'un personatge de novel·la. És una autèntica desgràcia tenir unes faccions tan comprometedores. La volumetria de la meva cara pot passar de la serietat més reflexiva a l'esponjament més entondrit i pueril, de la indiferència més glacial a l'angoixa més viva, amb una rapidesa estranyíssima. Així, les meves faccions conspiren en tot moment contra l'estabilitat dels meus sentiments, fan suposar a la gent que em tracta que el meu sistema d'afeccions

i tendències no té seguretat ni una base fixa. Em consideren un home voleiadís i fugisser, superficial, enigmàtic, insegur i errívol. D'ací ha sortit la teoria de la meva frivolitat cínica. Altres es malfien de mi. No arribo a inspirar confiança a la gent. Em consideren un home doble o triple, d'una discreció absolutament relativa. Estic segur que moltes persones no s'han acostat al meu petit cercle –insignificant, certament– i altres han fet tots els possibles per mantenir-me fora del seu, perquè s'han malfiat de mi. I tot això perquè tinc unes faccions tan plàstiques, aquesta escandalosa piga sota el pòmul esquerre i una cara tan mòbil, canviant i diversa –que jo, en tot cas, no he escollit! Si jo hagués pogut triar la meva fesomia, m'hauria decidit per les isobàriques enravenades, rígides i immutables dels estaquirotos anglesos. [...]

Escric des de criatura, però escriure és en mi una activitat artificiosa i sobreposada. No tinc pas una idea clara –i això sembla que passa a molta gent– del que hauria de fer en la vida, i sobretot del que em convindria. Això no obstant, aquesta afició que em deforma ha creat, dins del meu jo íntim i espontani, una persona estranya, que moltes vegades ni jo mateix no comprenc el que té a veure amb mi, tantes diferències hi constato. En virtut d'aquest desdoblament, resulta que si jo, per naturalitat, sóc un ésser feble i míser, quan tinc una ploma a la mà esdevinc dionisíac i ofensiu, entro en un estat d'exaltació silenciosa i sóc capaç de mantenir una posició fins a les darreres conseqüències. Com s'ha d'entendre tot això? Què vol dir? Potser vol dir que la mitja cultura de què estem tots més o menys arrebossats em fa un mal irreparable. Si l'home més civilitzat serà sempre el més dolç, comprensiu i tolerant, jo encara faig gestos violents i desorbitats. Potser, doncs, per comptes de l'arrebossat cultural, m'aniria millor probablement posar els quilos de la gràcia quantitativa.

Tot això, en definitiva, no seria res si, una vegada produïda la deformació, pogués exercir-la d'una manera normal. El món ha d'ésser complet i hi ha d'haver de tot. Però el cert és que això és molt difícil. Cerco, assajo, provo per tots cantons, i no trobo res ni ningú enlloc. Tothom va a la seva i ja té prou feina amb la que habitualment fa. El camp és buit. Ningú no vol discutir res ni està per orgues. La gent passa amunt i avall.

Així, voldria estar gras i estic magre; voldria discutir i tot és tancat. La situació és còmica i desgraciada. D'aquesta lamentable situació, en prové l'aire que tinc d'home desvagat que cerca feina i no en troba. Per això, senyora, no estic bé enlloc i vaig pel món com una ombra errant.

U9 JOAQUIM AMAT-PINIELLA, *K. L. Reich*

El camí que, des del capdamunt de l'escala de la pedrera, portava fins al camp, no tenia filferades ni sentinelles més que per la banda esquerra, ja que, per la banda dreta, estava prou ben guardat amb el precipici de l'exploació, tallat a plomada i d'una cinquantena de metres de profunditat. Quan la columna dels jueus o dels castigats en general havia aconseguit pujar per l'escala fins al camí, amb les enormes pedres que els eren carregades, aquells que durant el viatge quedaven reressagats o que, malgrat les vergassades, havien hagut d'abandonar la càrrega a mitja escala, eren «amablement» invitats a llançar-se daltabaix de l'abisme. Tota resistència era inútil, i no feia sinó perllongar dolorosament el període d'arguments «persuasius». El promig de «suicidis» venia a ésser de sis a deu per viatge...

Els presos que treballaven a baix de la pedrera contemplaven amb horror aquelles escenes de criminalitat, i encara que també arribessin a acostumar-s'hi, qualsevol d'ells s'estremirà recordant el cas d'un advocat jueu eslovac de molta còrpora qui, quina havia d'ésser fatalment la seva sort, ja el segon viatge que féu, s'agafà de les mans amb quatre dels seus companys i tots plegats, sense que ningú els obligués, s'aproparen al caire del balç. Però l'advocat parlà abans de saltar; va parlar amb una veu profunda i estentòria que ressonà dintre d'aquell pou gegant com un averany apocalíptic. «La sang i la vergonya que enrogeixen aquestes pedres», digué en alemany, «tota la sang i tota la vergonya que enrogeixen Europa entera, us ofegaran un dia, criminals! El vostre salvatgisme aixeca el món contra vosaltres, i us farà mereixedors d'un càstig tan terrible com els vostres crims. Nosaltres morim, però dignes; vosaltres morireu en l'abjecció!»

U9 JOSEP CARNER, *Nabí*

CANT I

Al primer traspuntar d'un ventós solixent
d'alta cella vermella
al jaç de ginesteres es mou espessament
Jonàs, sota el fibló d'un manament:
—Vés a l'esclat de Nínive, traspalsa cada orella
retruny per la ciutat:
«Jo, lahvè, sé la vostra malvestat:
de tant de pes la meva destra s'ha cansat.»—

Jonàs, fill d'Amittai, mal obeïa. Encara
tèrbol, ranquejador,
guerxava els dits per no plegar la vara
ni despenjar el sarró.

—No —diu Jonàs—.
Aquest cop, oh lahvè, prou seria endebades.
Em sento las
de visions i caminades.
No moguis amb més pressa romboll en mes diades.
¿Qui faria cabal de mi?

Ja contra la percinta del cel no em sé tenir
per invocar ni maleir.
Miolo com l'ocell de nit, car la vellesa
ma veu escanyolí.

Ja no só fer, sinó minvat per la tristesa.

Que em vagui, al caire de les acaballes,
de fer-me perdedor.

Com d'altres. Com qui mai no et sent en cap remor.
Com aquell amb qui calles.
Que igual em sigui l'un i l'altre dia,
un solc i un altre solc dels sementers.
Xaruc, el terrisaire cap motlle no canvia;
la vella matinera fa d'esma son endreç.
Fes-me negat per a la teva esgarrifança
com qui, son pa començant de menjar,
no té cap pensament que el destrüi del pa,
com qui de tan somort ja no sent enyorança,
com qui no sap què sigui mai recança
del que jamai vindrà.

U9 JOSEP CARNER, *Nabí*

Un temps, lahvè, no fou la meva nit opresa
ni jo tirat de sobte a cada estrany camí.
Tenia el meu ofici: cap a la tasca apresada
em decantava l'oratjol cada matí.
Vivia en mon poblet, ran de boscatge;
i m'hi gruava el companatge
pensant si compraria la vinya del coster.
En havent-hi bastit cercaria muller
i, en la nit gomboldat, plantaria llinatge.

(És bo que l'home tingui un lloc
i que, quan torni de la treballada,
s'assegui en el llindar i esguardi l'estelada,
i que la dona, que s'atansa a poc a poc,
digui, feixuga: «D'haver nat estic pagada.»)

U9 CARLES RIBA, *Elegies de Bierville*

XII
Endreça

Sota la noble expandida tendresa dels arbres de França,
coniràs vora el curs just i fidel dels seus rius,
he volgut donà' a l'abundància del cor una antiga
regla que l'acordés amb el pudor de la veu.
Arribareu sense mi a la pàtria expectant, elegies:
de dolor a dolor la impaciència us empeny.
Èrato, més continguda, perdona l'estrany, si l'onada
ara i adés ha saltat sobre els teus nombres severos.

U10 SALVADOR ESPRIU, *Antígona*

TERCERA PART

EL LÚCID CONSELLER (*en un últim parlament que el possible lector es pot estalviar, si ho prefereix, i que pot escurçar o suprimir, al seu criteri, el director d'alguna improbable representació de l'obra*): Un lamentable però correcte acabament de l'episodi. Tirèsias llogarà de seguida uns altres ulls experimentats i desvergonyits. Ismene esdevindrà aviat una conca que no tindrà ni nebots. Impedit el desastrós matrimoni, Eurídice, després del decent i moderat disgust, respirarà en endavant més tranquil·la. Creont, inseguir al clos del seu recel, presidirà potser durant alguns anys una organitzada demagògia, aquesta precària treva: si s'amageix i no l'assassinen, potser viurà durant una llarguíssima temporadeta. Sense ni un bri d'imaginació, els nostres col·legues s'entaularan al vespre, com cada dia, i menjaran amb molta gana, com sempre. Al capdavant, la mort no és res, la mort dels altres, s'entén. La de l'esclau serà ràpida, de segur: pel camí els guardes s'entretindran, com diuen que és costum, a estossinar-lo o a lapidar-lo. Ningú no contemplarà la d'Antígona, quan a la fosca les hores la vagin despullant a poc a poc de la força del seu determini i n'esborrin a la consciència els complexos motius. El seu suplici és, per massa llarg, molt impolític, i convindria a Creont de decretar un notori mitjà d'abreujar-lo, encara que sovint les pitjors crueltats no alteren la nostra indiferència i ens trasbalsa, en canvi, una tonada estúpida. On trobaríem un home complet? El qui és només intel·ligent no és ni tan sols intel·ligent, i la més sòlida raó és ineficaç, contra el mal més lleu. Qui sap si els plors dels homes únicament serveixen per mantenir sense mudança l'impassible somriure dels déus. Tot retorna i llisca de seguida i no deixa solc, i què hi ha rere les brillants paraules sinó una cadena de fets buits de sentit? I així amollaria un enfilall de conceptes, però cap d'ells ja no evitaria el suplici d'Antígona, la qual ha estat capaç d'assumir i superar la tragèdia sencera del seu llinatge, incloses les nècies i funestes discòrdies dels seus germans. Notaràs, però, que el seu àmbit mental i emocional no era prou ampli per acceptar el sinistre per indefectible Creont, perquè no varen col·locar Antígona en un inaccessible cim, amb els hipotètics déus, sinó, com a tu i com a mi, a nivell de la confusa vida, és a dir, a nivell del sofriment. I com establir i repartir, doncs, amb nítida precisió, des d'aquest movedís nivell comú, responsabilitats i culpes? La responsabilitat, per exemple, del nostre silenci, fill tant del

que sé que anomenes la meua distanciada lucidesa com del que permetràs que qualifiqui de temor, el teu temor de desplaure al nou rei. Confessa que ha estat còmode al teu espant d'apuntalar-se en la meua recomanació. I sí, no ho dubtis, Creont ha sentit o endevinat i, en definitiva, ha ben entès tot el que jo et deia, però no li tinc gaire por, perquè la meua vida ja és feta, íntimament justificada, i a ell li consta tanmateix que un comentari, una conversa o un monòleg marquen la visible ratlla de la meua limitació. D'altra banda, compto amb algun valedor a contentar o a no enutjar fora de Tebes i espero que Creont no cometrà l'equivocació de molestar-me. Però callo, perquè m'adono que ens hem quedat sols, i ens cal ajuntar-nos al seguici. I callo també, perquè la lucidesa, que deixa intacta l'acció i els seus inintel·ligibles embolics, irrita de seguida tot-hom, fins i tot el mateix lúcid. I perquè, ben mirat, potser sí que els meus mots representen un perill, però no per a mi que parlo, sinó per a tu que escoltes.

(El LÚCID CONSELLER i el seu AMIC se'n van. Un focus verd il·lumina intensament la buida escena, i dues ventades impetuoses i contràries es desfermen i xoquen, mentre cau amb lentitud el teló).

U10 GABRIEL FERRATER, *Les dones i els dies*
Petita guerra

Portaven mines antitancs, inútils
i pesades com un símbol històric,
embolicades a les mantes xopes
d'olors antigues, romaní i suor
de mules. I també metralladores
desmuntades dels caces alemanys
i metralletes de ferralla anglesa.
Per grups de dos o tres, molt separats
els uns dels altres, ínfims i tossuts
com els corcs d'una gran soca aterrada,
els maquis foradaven Pirineu.
Va ser una guerra de les més petites
que hem conegut. No em va posar al davant
sinó un cadàver. El d'una noieta
pagesa d'Aragó, que va pujar
a un camió militar, i va fer
també de símbol fàcil. Va distreure
el xòfer i el mecànic, i tots tres
es van anar a estimbar d'un pont. La noia
tenia una lesió clara, gens
interessant, però els metges que feien
l'autòpsia li van trobar al turmell
una deformitat remarcable, d'origen
hereditari, xuclada d'arrels,
molt remotes en l'arbre de la raça.
I el dolor d'un moment, amb el plaer
que el va portar, perdien importància
davant d'aquell defecte mil·lenari,
sord i establert, res d'individual.
Va ser una guerra, encara que petita.
I encara que fantàstica, tampoc
tenia res de personal, la basca
que em va agafar, un instant del llarg examen
i amb l'ajuda del sol, que castigava
durament el cobert raconer i l'era
hirsuta d'un rostoll de creus i d'ossos
que era aquell cementiri de poblet,
quan la fetor de mort em va semblar
que era l'olor d'un sexe brut. Vol dir
que jo era tan jove com ho són
els que van a les guerres, i la carn
els fa por, i la destrossen i n'abusen.
Tot emblemàtic, immemorial.

Tro vos mi siatz renduda

Tantes parets entre tu i jo. L'enyor,
exhaust, no arriba fins a tu. No veu com se't va fent
vida, en indrets i en moments que són veritat aguda,
no desfets com el seu desesper. Gos
pròdig d'esverament brutal, es llança a rebotar-se
per la pols d'un estiu sense remei.
Oh, per la set massa confusa, un sol
fil d'aigua, un sol record teu a cada instant,
fins que em siguis tornada.

El lector

Entre els objectes del món, entre els pocs
objectes que he agafat, hi ha un tallapapers:
una fulla curta de marfil,
nua per als meus dits, que se'm torna rossa o pàl·lida
segons la llum dels dies i dels llocs.
Fa vint anys que me'l retrobo dins la butxaca,
i no recordo qui me'l va donar.
Oscat: moltes vegades l'he collit de terra
dins una cambra meva, o bé d'entremig de peus
després de pagar la nit d'un bar.
M'ha obert milers de pàgines: records, mentides
d'uns altres homes (i de ben poques dones).
I no recordo qui me'l va donar.
No sé mentir-me un record més, alguna mà.

U10 PERE QUART, *Vacances pagades*

Ja és hora que se sàpiga

Demano la paraula prèvia.
Vull dir –i que d’un cop se sàpiga!–
que jo sóc Jo,
que sóc el Centre
i l’Àrbitre.

Que tots vosaltres, tots,
–això anant bé–
sou els meus conterrànies:
parents, veïns, creditors meus,
proïsme meu pròpiament dit;
que tots els altres, tots,
bons i dolents
–grocs i negres, antípodes, gitanos–
són, a tot estirar
i encara gràcies,
els meus contemporanis.

Sapiguen que:
quan us veig, de fet,
us suscito, us ressuscito;
i en pensar-vos
us dono una esperança.

Però si us he perduts de vista,
mentre us oblidó o us ignoro,
dormiu el son del just,
com se sol dir.
No passeu de potències
en el sentit més trist de la paraula.

Ja ho sé. Molts espereu
amb candeletes
el dia de cantar-me les absoltes.
No us enfileu, si us plau:
en el millor dels casos,
quan jo mori,
tots, tots,
bons o dolents,
sereu només els meus supervivents.

U11 MERCÈ RODOREDA, *Mirall trencat*

PRIMERA PART, CAPÍTOL XVIII

Una tórtora a la finestra

L'Armanda i la Miquela asseguruen la senyora Valldaura a la butaca de rodes i l'empenyeren fins a la biblioteca, on en Jaume, entre llames de ciris, semblava que dormís. A la vora del seu nét mort no sabia què fer, com si tot allò no fos veritat i un gest, el més breu, hagués de fer reviure alguna cosa que més valia no saber. Demanà que l'acostessin una mica i posà una mà al front bombat i fred del nen. Ja no el veuria mai més entrar a la sala amb aquelles sabates tan grosses i la carona espantada: «Begui, begui, senyor Jaume...» Ofegà un sanglot. A les puntes dels dits hi tenia el gel de la mort. La mà li relliscà, l'Armanda la hi agafà i la deixà damunt de la falda. «¿No puc tocar-lo més? És el meu nét...» La Miquela començà a resar. La senyora Valldaura demanà a l'Armanda que li portés una ploma del gerro: «la més alta.» L'Armanda la hi donà i ella, abans de tornar-la-hi, la mirà una estona: tornassolada, amb un ull a l'acabament d'un blau misteriós i fort. «Tingui, senyor Jaume... ensenyi-la als àngels...» L'Armanda col·locà la ploma a dintre de la caixa, ben acostada al cos del nen mort. Li féu una creu al front. «L'aigua l'ha matat... però, senyora Teresa, que Déu em perdoni els mals pensaments. Potser hauria de callar... pobret, era una criatura sense defensa.» Tirà avall el mocador de seda blanc que cobria el coll d'en Jaume i la Teresa pogué veure un senyal fosc que tallava la pell; un collaret morat com el collaret negre de la tórtora. «Quan el metge l'ha mirat encara no li havia sortit el senyal.» L'Armanda resseguí amb un dit la ratlla fosca: «L'aigua no fa això, senyora Teresa.»

SEGONA PART, CAPÍTOL VI

La torre

Se'n recordaria mentre visqués. Durant el dia havia fet canvis. La seva roba i els retrats dels senyors Valldaura, els havia duts al dormitori del senyoret Eladi. Dormiria allí. No es cansaria tant pujant i baixant escales. Repassà les provisions. Tenia oli i carbó ben bé per un any. Tres caixes de pots de llet i sis litres de llet fresca... mongetes, cigrons, llaunes de tomàquet, pastes, arrós... de tot. No s'ho acabaria mai. Havia omplert caixes de fusta

amb objectes de plata (la dona de l'adroguer havia amagat el seu anell de casada a dintre de la xemeneia de la cuina) i les havia ficades d'una a una en el carretó de jardiner que havia arriat cap a la caseta dels safaretjos. Més endavant les enterraria, de moment les cobrí amb roba bruta i matalassos vells. Les joies que havien quedat a dintre del cofret les enterrà de seguida al peu de la gàbia dels ocells: trepitjà bé la terra, posà una pedra grossa al damunt i ho cobrí tot de fulles seques. A mitja tarda estava satisfeta d'ella mateixa i morta rendida. Assseguda de cara al balcó de la cuina mirava l'esplanada amb embadaliment. «¿És de debò, aquesta piga?», li havia preguntat el senyoret Eladi quan encara era vistosa. Dormiria en el llit on havia dormit ell, el recordaria fins a l'hora de la mort. El sol es ponia quiet, com si la vida fos la vida de sempre. Els arbres brillaven com si no hagués passat res. Li vingueren ganes de passejar per sota d'aquells arbres tan seus, tan coneguts, sense tenir l'angúnia de pensar que algú pogués dir: «¿Què fa l'Armanda allà dins?» S'aturava a mirar els colors de les soques, arrencava brins d'herba, collia fulles... s'havien acabat les flors. De tant en tant, inesperat, es veia un lliri vermell. Obrí la porteta que donava al camp. Dos o tres ratolins s'amagaren sola la pila d'escombraries, alta que feia esgarrifar. Tancà i continuà el passeig. A mida que s'endinsava, el verd es feia més profund. Quan arribà a l'estany, les miques de cel per entre els fullatges tenien un blau gris de calitja. L'aigua respirava fosca, clapada de cel... Les hores eren mestresses del lloc: per terra, abraçades per les soques, suaus amunt d'arbres morts. En collí un parell de brots i asseguda al graó de la gàbia dels paons trenà una corona. Unes herbes vaporoses florien blau. Ficà unes quantes floretes per entre les fulles de la corona d'heura i s'acostà a la casa, al banc de les glicines, al llorer. Deixà la corona damunt de la llosa. Li costà de redreçar-se. En el moment d'estar dreta una teranyina invisible li fregà la galta. S'hi passà la mà. I així que apartà la mà de la galta la teranyina la hi tornà a fregar... Aixecà el cap. Damunt, hi tenia tota la frondositat del llorer, espessa, fosca. ¿On eren els pardals? ¿Havien fugit esverats pels trets que se sentien a les nits?

U11 LLORENÇ VILLALONGA, *Bearn o la sala de les nines*

SEGONA PART, CAPÍTOL XXIII

—Senyor! —vaig cridar—. Què ha fet Vossa Mercè?
—Res —murmurà amb els ulls tancats.

Dona Xima havia deixat una capseta amb tres bombons.

No em contestà. Què havia succeït mentre jo era a la cuina? Sens dubte el senyor, davant l'estat de la seva esposa i sabent que havia perdut la memòria pels fets recents, tingué el meu mateix pensament i se li va ocórrer comptar els bombons. El seu desconhort devia ésser gran en notar que en mancava algun i, pagà com era, havia preferit el suïcidi a la soledat d'una existència que, als seus anys, no se sentia amb forces per refer. Vaig recordar una conversa tinguda dies abans, durant un passeig:

—Crec que amb ses pàgines que et donaré avui, ses meves *Memòries* estan virtualment acabades. Tot està dit i de sa millor manera possible: no sé escriure mes bé de com ho he fet. Quan les publiquis —mai, Miquel, no se li va ocórrer

pensar que jo pogués no publicar-les— trobaràs naturalment descuits d'estil i tal vegada algunes llibertats i infraccions gramaticals. Alerta, fill meu, en corregir-les. Pensa que no som un erudit ni un escriptor en es sentit estricte de sa paraula, sinó un homo que no ha tengut fills —en dir això em va estrènyer el braç amb tendresa— i que desitjaria sobreviure algun temps perpetuant tot quant ha estimat. He intentat especialment de retratar dona Maria Antònia, fixant la seva graciosa infantesa, la seva maduresa plena de talent i serenitat i es desordre mental de sa darrera època, que a estones feia reviure sa nina de vuit anys amb qui he jugat. Això és lo que m'he proposat i per aconseguir-ho he hagut de sacrificar de vegades sa gramàtica i sa moral a canvi de s'exactitud. No et don permis —afegí rient— per modificar més solecismes que es que afectin s'ortografia. No m'interessa es problema de ses ges i ses jotes ni menys es de ses hacs, que a Itàlia ja han estat suprimides. Respecte a sa sintaxi, és sa meva, sa que millor respon a ses meves necessitats. En resum, don s'obra per acabada. Sé que es *dobbers* que et vaig donar bastaran per s'edició, que no desig que sigui luxosa, sinó tan sols correcta. Edita-la a París.

U11 PERE CALDERS, *Cròniques de la veritat oculta*

Feblesa de caràcter

Un dia, trobant-me dormint com he dormit tantes i tantes vegades, va despertar-me un soroll que venia del meu despatx.

—Ja hi som! —vaig dir-me—. És el lladre.

Fi, caminant de puntetes, vaig guanyar la distància que em separava del lloc on algú m'espoliava. Allí hi havia un senyor desconegut, amb un sac, que triava aquelles de les meves coses que li feien més goig i les amuntegava en una pila.

—Ep! Parlem-ne... —li vaig dir.

Ell es va girar sense sobresalt ni sorpresa, em va mirar de cap a peus i respongué:

—No cal. Jo us guanyo. Així, calculant-ho a ull, peso uns vint quilograms més que vós. Aquest avantatge natural m'estalvia tota mena d'explicacions. Porteu armes?

—No.

—Raó de més.

I procedí a omplir el sac amb els meus béns, fent com si m'ignorés. Jo, com és de bona llei, no em vaig pas resignar:

—Però, home, això no és qüestió de força. Hi ha la moral, m'enteneu? Sense principis no anireu enlloc i tothom us mirarà de cua d'ull...

—La moral! —digué—. És el pes més inútil que pot carregar un home.

I, posant-se seriós de sobte, em preguntà:

U11 PERE CALDERS, *Cròniques de la veritat oculta*

—Que hi creieu de debò, en la moral?

—I tant, Mare de Déu, i tant!

Va rebre aquesta afirmació de la meua fe amb una gran contrarietat. Abandonà la seva feina, m'agafà pel braç i em convidà a seure al costat seu en un sofà.

I em dirigí les següents paraules:

—Mireu: em feu una mica de llàstima i vull que rebeu l'ajut de la meua experiència.

»Jo, temps passats, també em refiava de la moral. Era casat, tenia un fill, i un amic del cor, i un negoci. M'havia guanyat la fama d'ésser l'home més bo del barri i, per tant, també el més taujà. El meu confessor quan em veia ja tremolava, perquè la meua consciència neta no li donava ocasió de lluïment. «Que poc divertit que sou!», solia dir-me, i, per poders, em beneïa.

»De vegades, el meu tedi m'esgarrifava, però la pau de la meua llar, el bon nom de la família i la netedat de costums em feien companyia. "Aguanta't, noi, aguanta't", em deia. "Tot això tindrà el seu premi."

»I sabeu quin va ésser el premi? Ara us ho explicaré: un dia el meu fill, que acabava de fer catorze anys, va fugir amb la minyona. Esverat, vaig anar a cercar la meua dona per compartir la pena amb ella, i només vaig trobar una carta seva en la qual m'explicava que, cansada del meu ensopiment, se n'anava a viure amb un senyor del tercer pis, que ell sí que era simpàtic i sabia viure.

»Desfet, vaig decidir submergir-me en el negoci i al cap d'un parell de dies m'assabentava que el meu amic del cor, valent-se d'una maniobra comercial, me l'havia pres.

»Només em quedava el confessor. Vaig explicar-li el que em passava i sense pensar-s'hi gens em digué que tota la culpa era meua i em va posar una penitència d'aquelles que et deixen baldat.

»I el bon nom que tenia pel barri? Ja us ho diré: quan jo passava pel carrer, la gent es girava a mirar-me i reia.

»Com podeu comprendre, era un bon moment per a fer balanç de la meua vida i trobar que, fins aleshores, havia errat. No es pot anar contracorrent, i si hi vas en pagues les conseqüències. Això quedava tan clar que vaig decidir canviar de vida.

»Ara trobo que faig el que vull sense noses de consciència i tothom troba que estic tan bé. Les dones em sol·liciten, els coneguts proclamen la meua simpatia i els veïns, quan els vaga, diuen entre ells: "Ja ho veus, tan ase que semblava i encara farà carrera!"

»Això és tot. Si us pot servir d'alguna cosa, aquí ho teniu.

—Vinc amb vós! —vaig dir-li—. Em sabia molt de greu ésser víctima d'una decisió tardana.

L'endemà, els diaris publicaven la següent notícia:

«Ahir de bon matí, els lladres entraren en un pis de l'avinguda Oriental. Entre altres objectes de valor, hom troba a faltar l'amo de la casa, ja que ningú no sap donar raó del senyor Calders, ciutadà honorable i contribuent de bons costums.»

U11 MANUEL DE PEDROLO, *Totes les bèsties de càrrega*

CAPÍTOL 12 (O)

—L'has trobada, la mare?

—És aquí —contesta—. On tu i jo parlem i aquest noi copia cançons. Entre els meus companys de la muntanya que s'organitzen una i altra vegada. Al ventre de les noies que volen que les prenyem... No l'han matada, no han pogut matar-la.

La dona avança fins a la taula, s'asseu al seu davant amb la mà allargada cap a la llista que l'infant ja ha acabat d'escriure.

—Però ho tornaran a intentar.

—Ho tornaran a intentar —repeteix ell lentament—. I potser ens pensarem que ho han aconseguit, com m'ho pensava jo.

—Un dia ho faran —insisteix ella.

—Quan tu i jo i tots els altres vulguem. Ni un moment abans.

[...]

Entren al menjador en filera índia, el noi davant, mig corrent sobre els mitjons, i darrere un individu alt i vigorós que precedeix un altre home més baixet però ample d'espatlles.

—Ah, sou aquí —fa el més alt—. No l'enténem, aquest noi. Que no sap parlar, potser?

—És mut. Li vau tallar la llengua —declara ell sense embuts.

—A col·legi, ho devien fer —replica l'altre sense immutar-se—. Això no és feina nostra.

U11 JOAN FUSTER, *Diccionari per a ociosos*

Plagi [...] I, posats a parlar per parlar, encara seria factible una altra irònica propugnació del plagi. Hi ha molta gent que escriu. El públic consumeix molta «literatura», i cada dia ha d'haver-hi més proveïdors de substància llegible. Obsessionats per l'«originalitat», la majoria dels escriptors malden per donar a la seva clientela papers dolorosíssimament segregats des de la seva «personalitat». En bloc, aquesta producció és una pura bestiesa. Des d'un punt de vista seriós i utilitari, és preferible que s'escriguin plagis de coses sensates que no que s'escriguin ximpleries originals. Serà millor que el públic llegeixi repeticions profitoses, en comptes d'ineptituds imprevistes. André Gide, que no era inclinat als optimismes idiotes, ho puntualitzà: «Tot està ja dit; però, com que ningú no escolta, cal tornar-ho a dir.» La tediosa displicència de l'Eclesiasta –*nihil novum sub sole*– hi queda redimida. Cal tornar-ho a dir tot, perquè «ningú no escolta». Els «originals» de totes passades, il·lusos, no seran sinó una anècdota contraproduent. Més val un «plagiari» positiu que no un «original» superflu. Un dels secrets de la didàctica és la repetició, i si atribuïm a la literatura una funció activadora i responsable, no desdenyarem aquest recurs.

La contrapartida és imaginable. Per a plagiar, per a plagiar «bé», cal molt de talent. Potser per això, tant com per qualsevol altra raó, no es produeix avui el plagi a gran escala. Plagiar, a aquestes altures, és una operació aproximadament tan difícil com inventar –inventar «bé»– pel propi compte. Es necessita un tacte especial per a saber escollir un passatge digne de ser plagiat. No tothom el té. El «bon plagi» només es justifica per la

seva utilitat. Convé «repetir», és clar: però segons què. Sempre he pensat que el pitjor del plagi no és que sigui un robatori, sinó que sigui una redundància. Matiso ara: el pitjor del plagi és que sigui o pugui ser una redundància sense valor. De més a més, la «repetició» no serà mai «escoltada» si es redueix a pura i taxativa «repetició». Una «repetició» és honorable i eficient quan no solament reitera una idea o una advertència ja feta, sinó quan la reitera amb uns al·licients nous, que la refresquin i la restitueixin a un esplendor suggestiu i fragant. El plagiari ha de «dissimular» que plagia, posat que vulgui ser acceptat pels seus lectors. No hi ha cap «plagiari» decidit que confessi els seus plagis. Habitualment, quan ens apoderem de conceptes o de paraules aliens, ens afanyem a citar les nostres fonts. El plagiari defuig la menció dels seus materials bàsics; però, com que vol fer-los passar per seus, ha d'assimilar-se'ls i d'augmentar-los, a fi que la «repetició» tingui un atractiu particular. I en aquest punt –crec jo–, «plagi» i «originalitat» es reuneixen i s'acorden. L'important dels «plagis» de Stendhal és que els llocs plagiat semblen ser un Stendhal autèntic. Des del moment que Stendhal aconsegueix que la «confusió» s'acompleixi, el «plagi» queda cohonestat. Cal el geni d'un Stendhal, la intel·ligència d'un Stendhal, perquè això sigui factible. No, no és senzill de «plagiar»... [...]

U12 PERE GIMFERRER, *Els miralls*

Sistemes

La poesia és
 un sistema de miralls
 giratoris, lliscant amb harmonia,
 desplaçant llums i ombres a l'emprovador: per què
 el vidre esmerilat? Com parlant –de conversa
 amb les tovalles i música suau– jo et diria, estimada,
 que aquest reflex, o l'altre, és el poema,
 o n'és un dels aspectes: hi ha un poema possible
 sobre la duquessa morta a Ekaterinenburg,
 i quan es mou el sol vermell a les finestres, jo recordo
 els seus ulls blaus... No ho sé, n'he passat tantes, d'hores
 als trens de nit, tot llegint novel·les policiaques
 (sols a la casa buida, obríem els armaris),
 i una nit, anant cap a Berna, dos homes es besaren al meu
 departament
 perquè era buit, o jo dormia, o era fosc
 (una mà cerca l'altra, un cos l'altre)
 i ara gira el cristall
 i amaga aquest aspecte: el real i el fictici,
 la convenció, és a dir, i les coses viscudes,
 l'experiència de la llum als boscos hivernals,
 la dificultat de posar coherència –és un joc de miralls–,
 els actes que es dissolen en la irrealitat,
 els àcids que envaeixen velles fotografies,
 el groc, la lepra, el rovell i la molsa que esborren les imatges,
 el quitrà que empastifa les cares dels nois amb *canotier*,
 tot allò que una tarda morí amb les bicicletes,
 cromats vermells colgats a les cisternes,
 a càmera lenta els cossos (a l'espai, com al temps) sota les aigües.
 (Enfosquit com el fons d'un mirall esberlat, l'emprovador
 és l'eix d'aquest poema.)

U12 BALTASAR PORCEL, *Cavalls cap a la fosca*

–Esperava que tornaries, des d'aquell dia, i vaig esperar
 molts altres dies i tu no vas venir. I jo no et podia anar a
 cercar perquè fora d'aquí sóc, i ja era llavors, una persona
 atemoritzada i desvalguda: tot el que m'ha anul·lat és, al-
 hora, l'únic que em sosté, i tot el que m'aguanta a la vegada
 que em tortura, és aquí, entre les parets d'aquesta casa...

»Et diré què és esperar, quan l'hora baixacau i comença
 a pujar la quietud de la terra, una hora o potser mit-
 ja de com si les aigües d'un riu es quedessin quietes,
 formant un gran rabeig, amb fulles de falguera i el vol
 dels cavalls verds acariciant la superfície, com un caprici
 de colors amables. Era aquest el teló d'un festival que

U12 BALTASAR PORCEL, *Cavalls cap a la fosca*

vam fer a les monges: jo, una nena, sortia amb túnica blanca, el lliri a la mà, blau, i m'asseia a la raconada del riu, davant les libèl·lules i les llargues fulles vinclades, declamava una poesia sobre l'hora foscant, l'hora meditativa i feliç.

»I és mentida: la fosca s'espesseix, va de cap a tu, et llepa i et toca, no la sents però la veus, i t'ofegues el crit i la por que et mosseguen, i contemples com tu i les parets i els arbres inicien un procés de descomposició; d'unió. El món pren llavors el seu veritable rostre: res no té entitat i només és una màrfega aclaparadora. Des de l'obscuritat ens sotja el cataclisme que hi ha darrere de tot: la fosca són els ulls i les mans, el murmur de l'ensulsiada que un dia vindrà.

»Tot mor i ho fa abans de néixer, els desitjos sense esdevenir realitat, i només en queda la seva absència i vius d'absències. Jo t'esperava, el vaig esperar a ell anys i anys, escrutava el camí de l'hort i més ho feia a mesura que el crepuscle l'enterbolia, amb les ombres i les branques

figurant miratges. Miratges teus, seus: a voltes éreu una esclatxa de llum, d'altres la mòbil ombra d'una palma engronxada per la brisa, i el cant de la puput entre les fulles o una poma que cau, tova, imitant passes cauteloses. Jo ja no era jo, sinó que, a cada instant, em convertia en reflex de qualsevol cosa exterior i incerta. I fitava la vall, més enllà de l'hort, on l'olivera i el garrofer i l'ametller eren d'antuvi formes definides i després bolics d'obscuritat: ell i tu podríeu ésser una d'aquelles difuminacions, venint de cap a mi.

»O els bolics negres de sobte esdevenir genets al galop, una càrrega de cavalleria, piafant els cavalls, els guerrers amb armadura i plomalls al vent, les llances al rest, remor de cascos i crits de batalla, la polseguera al seu darrere com una estarrufada i formidable cua de guineu, voleiant senyeres de tots els colors, un galop desenfrenat cap a Son Farriol, invadint l'hort i la casa, trabucant, rompent, travessant cossos a llançades, i arribant al meu dormitori per rendir-se als meus peus i alliberar-me. [...]

U12 MONTSERRAT ROIG, *Digues que m'estimes encara que sigui mentida*

Hi ha qui em diu creadora perquè menteixo. Hi ha qui em diu mentidera perquè m'invento històries. Bé, no me les invento, les exagero. Si dic que una vella té tres-cents cinquanta anys, tothom sap que això és impossible, però, a la gent, li agrada d'imaginar-se que la vella que té vuitanta anys en fa tres-cents cinquanta que és viva.

Em van explicar la història d'una vella que era tan prima, tan prima, que es perdia dins del llit. La vella no parava d'enraonar, explicava històries de quan era petita i, perquè callés, li donaven caramels. A la nit, imitava els sons dels animals. A les quatre de la matinada, feia el llop. A les sis, feia de gallina. Hi havia nits en què era tots els animals del bosc. La vella existeix. La persona que m'ho narrava no sabia que feia literatura. Era una persona que creava i no es deia a ella mateixa creadora. Els altres l'acusaven d'exagerar. Segons com hagués escrit aquesta història —i l'hagués publicada—, li haurien dit que feia creació.

Hi ha milers de narracions que cada dia desapareixen —com aquestes fulles que moren a l'estiu sense esperar la tardor—, milers d'històries que es contenen de manera una mica exagerada perquè, si no s'exageren, no resulten creïbles. [...] Cal una mica de mentida per imaginar-nos que perseguim una mica de veritat. [...] L'única droga que no et mata —encara que et faci emmalaltir—, l'únic efluvi etílic que no et fa perdre els sentits ni et fa malbé el fetge, l'únic amor que no fa fàstic és la bona literatura. Plaers solitaris, vicis compartits. El lector/lectora posseeix les paraules i desafia la finitud, accepta la sordidesa i la bellesa perquè tot és u i, sobretot, recorda perquè abans algú ha recordat. Si hi ha un acte d'amor, aquest és la memòria [...]. Cal recordar, cal evocar, no hi ha art més temporal que la literatura. Podem emmalaltir amb el record però potser, al final del llarg i lent procés de l'escriptura, descobrirem que hi ha alguna cosa, que hi ha algú, a l'altra banda, que encara batega, que encara existeix.

 U12 QUIM MONZÓ, *Mil cretins*
Trenta línies

L'escriptor comença a teclejar amb prevenció. Ha d'escriure un conte curt. Tothom parla, últimament de les virtuts de la narrativa curta, però ell, si pogués ser sincer, confessaria que detesta els contes en general i els curts en particular. Tot i això, per no perdre passada, s'ha vist obligat a afegir-se a l'onada de falsaris que simulen ser uns apassionats de la brevetat. Per això l'aterra la lleugeresa amb què els dits se li desplacen per les tecles, de manera que rere una paraula n'apareix una altra, i una altra, que acaben per configurar una línia, rere la qual se'n configura una altra –i una altra!– sense que aconseguixi centrar l'assumpte, perquè està avesat a les distàncies llargues: de vegades necessita cent pàgines per començar a intuir de què va el que escriu, i altres vegades ni amb dues-centes no ho aconseguix. No li ha passat mai pel cap amoninar-se per l'extensió. Com més extens millor: beneïda sigui cada nova línia, perquè, una rere l'altra, demostrin no tan sols la grandària sinó també la grandesa de la seva obra, i per això –encara que, en el fons, una, dues o cinquanta línies no afegeixin res a la història que narra –mai de la vida no les

expurga. En canvi, per escriure aquest conte gairebé hauria d'agafar la cinta mètrica i posar-se a mesurar-lo. És absurd. És com demanar a un atleta maratonista que corri els cent metres amb dignitat. En un conte, cada nova línia no és una línia més sinó una línia menys, i en aquest cas, concretament, una línia menys fins a trenta, perquè això és el màxim: «Entre una i trenta línies», li ha dit la veu de vellut que li ha telefonat del suplement dominical del diari i li ha demanat el conte. A desgrat, l'escriptor aixeca els dits de les tecles i compta les línies que du escrites: vint-i-tres. Només n'hi falten set fins a la que serà la trentena. Però, després d'escriure aquesta consideració –i aquesta altra– encara n'hi falten menys: sis. Mare de Déu! És incapaç de pensar res i no teclejar-ho, de manera que cada cosa que pensa se li menja una nova línia i això fa que a la línia vint-i-sis s'adoni que, a només quatre línies del final, no aconseguix centrar la història, potser perquè de fet –fa temps que ho sospita– no té res a dir i, encara que normalment aconseguixi dissimular-ho a base de pàgines i més pàgines, aquest maleït conte curt el posa en evidència, motiu pel qual, quan arriba a la línia vint-i-nou sospira i, amb una sensació de fracàs no del tot justificada, posa el punt final a la trenta.

 U12 JOAN BROSSA, *Poesia rasa*
Home

Ronyons
 Cor
 Pulmons
 Genitals
 Estómac
 Cervell
 Sang
 Músculs
 Orelles
 Nas
 Esquelet
 Nervis
 Carn
 Ulls

I l'ànima com un globus amb cap d'ocell.

Comiat

Els núvols vénen apilotats.

Agafó un mocador per dues puntes
 I hi faig un nus. Després un altre.
 (*Fluixos tots dos, però dic que els estrenyo.*)
 Un altre en faig d'igual i estiro sempre
 El mateix bec. Tapo els nusos.
 Llanço el mocador enlaire, i els nusos
 Estan desfets.

Ah, Llibertat!

U12 JOSEP M. BENET I JORNET, *Revolta de bruixes*

Personatges

VIGILANT
 AURORA
 SOFIA
 PAULINA
 RITA
 FILOMENA
 DOLORS

Els directors escènics prescindeixen sovint de les acotacions que l'autor encara introdueix en el text. Ho comprenc. Només els demanaria que, almenys, les llegissin i entenguessin la seva funció dins l'obra, una funció a vegades no purament mecànica. Després, que facin el que vulguin.

(A través d'un transistor, en discret segon terme, sentim l'aprenent de bruixot, de Dukas. Una feble pinzellada de llum provinent de l'exterior revela parcialment l'aparell. De nit. Són indeterminats els amplis límits d'aquests locals.)

TRANSISTOR: *(Després de baixar el volum musical.)* Com cada nit, tenim una cita amb els amants de la bona música. Durant una hora i mitja podran escoltar ininterrompudament una selecció de temes triats segons un criteri monogràfic. Noctàmbuls amb música clàssica. Aquesta vegada la nostra selecció tindrà un caràcter qui sap si una mica especial. Hi ha certa mena de composicions, que corresponen sovint, no sempre, a determinades formes de romanticisme, i que el públic popular identifica amb la bona música. Entre elles es troben peces de qualitat i gust dubtosos, però també d'altres que mereixen el respecte d'un auditor cultivat. Menystenir per principi aquesta música, seria, doncs, absurd. A fi de comptes, ¿com s'aprecia el geni? ¿A través de la intuïció irracional que qualsevol persona sense preparació també pot tenir, o necessàriament amb una sempre partidista educació del gust, amb l'estudi i l'anàlisi? La resposta no pot ser maniquea. Escoltin, si els plau, i judiquin. [...]

(El VIGILANT, amb el rebombori, s'ha sobresaltat. S'aixeca i va a escoltar a la porta sense obrir-la. Més tranquil torna a seure i a submergir-se en les seves postals. Engega la ràdio, que emet algun tema d'Hänsel i Gretel de Humperdinck i, més tard, si convé, algun dels preludis de La Traviata de Verdi.)

FILOMENA: ¿Què té?

PAULINA: Diu que ha vist un gat.

RITA: ¿Quina mena de gat?

DOLORS: Era massa fosc.

RITA: Negre, ¿vols dir?

DOLORS: Potser sí.

RITA: Mala astrugància.

SOFIA: I si era un gat, ¿on s'ha fumut?

DOLORS: *(A AURORA.)* Anava cap a aquesta. Cap a tu.

AURORA: ¿A mi? Ara que ho dius... Un gat molt negre i que ha fet un marrameu...

SOFIA: Només cal que et donin corda.

AURORA: I se m'ha ficat a la butxaca i ara el tinc jo. ¡Mèèèuu! Guaita, Paulina.

PAULINA: Verge, no m'espantis.

RITA: No rieu. Mala astrugància.

DOLORS: No sé lo que he vist. Deixem-ho córrer.

SOFIA: Res no ha vist. En aquesta casa no hi ha ni gats ni gossos ni altra bèstia que el vigilant.

RITA: És un senyal.

SOFIA: Tu, calla.

RITA: Abans ha sonat el telèfon. En una hora que ningú no truca mai. I, ara, això. No m'agrada.

DOLORS: Jo anava distreta. Com una cosa fosca que m'ha passat fregant.

RITA: I és nit de lluna, avui.

PAULINA: No m'espanteu.

RITA: Mal averany.

DOLORS: ¡No per a mi!

SOFIA: *(A RITA.)* ¿No fa riure, una paia que creu en misteris?

RITA: Pitjor tu, que, quan una cosa no l'entens, negues que hi sigui i passes de llarg.

SOFIA: Dolors, ¿què hi dius?

DOLORS: Res.

SOFIA: Amb la mà al cor.

DOLORS: M'he atabalat. No era res. Res, Rita. Ni males astrugàncies ni mals averanys.

RITA: Molt bé.

SOFIA: Aquesta me la tinc apamada de més temps que no pas vosaltres. ¿No ho veieu que es va mig criar entre gitanos?

RITA: Al mateix barri que tu.

SOFIA: La meva branca de la família, tots gent treballadora. A la teva, molt viure amb l'esquena dreta i enganyant badocs.

RITA: ¿També són badocs, a França? Doncs a França, que a civilitzats ens donen cinquanta voltes, se les respecta més que aquí, les persones que coneixen els misteris de la vida.

U12 JOSEP M. BENET I JORNET, *Revolta de bruixes*

FILOMENA: ¿Què en saps, tu, de França?

RITA: Hi vaig ser deu anys.

SOFIA: No l'engresqueu, que us capgirarà el cervell.

AURORA: Així no treballlem. Digues, Rita.

PAULINA: Però no em fessis por, que després no puc dormir.

RITA: ¿Què punyeta us importa, la meva estada a França, si sou tan sàvies que no us ha d'ensenyar res ningú?

AURORA: Apa, Rita, que les tens madures. Jo sé que la Rita va aprendre molt, a França.

FILOMENA: No hi ha viscut mai, a França.

RITA: Deu anys, pirant de la fam i de la misèria. Pregunteu-li a la meva cosina.

SOFIA: Fugint de la fam i deixant-nos el mort als que ens quedàvem.

RITA: Vaig entrar a servir amb una *madam* que tirava les cartes i endevinava el futur; que jo ja m'ho vaig buscar amb intenció. Allí estan ben considerades i viuen com marqueses, respectades de tothom. Com que de petita, amb la mare, havia vist sessions d'espiritisme i de gitanes i sabia de què anava el bròquil, doncs vaig obrir l'ull i vaig aprendre tant com vaig poder. La *madam* m'ho deia. Ma filla, em deia, tu ets nascuda per al nostre «metié».

PAULINA: ¿Pel què?

RITA: El «metié» és l'ofici. Sé oracions i fórmules per canviar la sort de la gent: per curar malalties, per enamorar els homes, per despertar les potències del cervell... També sé tirar les cartes. La meva ciència la vaig recollir una mica del barri, una mica de França; així que sóc molt meva, i si m'hi dediqués, no hi hauria ningú que em passés la mà per la cara. Les cartes que tinc són franceses, que són les bones, i mai no m'han enganyat. Les duc sempre, i, a qualsevol dubte, les consulto. I jo no enganyo ningú. Tinc pesquis per a saber el que dic, i aquesta nit aquí corren aires de mala astrugància. D'on vénen i on van, no ho sé. Podria saber-ho, però no ho sé.

AURORA: ¡Misteri, misteri, misteri...! ¡Tira'ns les cartes, Rita!

SOFIA: Res de cartes.

PAULINA: Deixa que les tiri, Sofia.

FILOMENA: No has de demanar permís a ningú. Si ens convé que les tiri, que les tiri.

DOLORS: És distreure l'estona, Sofia; el que tu vols.

SOFIA: Per a vosaltres fareu.

FILOMENA: (A RITA.) Apa, treu les cartes.

RITA: Veniu.

AURORA: ¿Aquesta taula?

RITA: Seieu al voltant.

[...]

RITA: Agafa. La lluna. No direu que m'ho he inventat. La lluna s'oposa al sol i és aliada de les forces de la nit. ¿Em voleu escoltar?

AURORA: Jo t'escolto.

RITA: La lluna també és la imaginació. Això no ho capeixo. Ho reconec, ¿eh? (*Més alt.*) Pitjor per elles, si no em fan cas. Tot lliga. Tu hi comences a creure, ¿oi, Aurora? A tu t'interessa.

AURORA: Per jugar. ¡Mèèèuu!

RITA: ¡Mal cranc us rosegui el fetge! ¡Us enfonsareu! ¡Juro que us heu d'enfonsar! ¡Ho juro!

DOLORS: Creia que seria més divertit.

SOFIA: ¿Et pensaves que treuria conills de sota la màniga?

DOLORS: I n'hi ha que paguen.

PAULINA: A mi se m'encongeix el cor. Poc m'ho crec pas, però se'm fa petit.

FILOMENA: Rita, que no som sordes.

SOFIA: ¡Que no ens interessa a cap de nosaltres, fica-t'ho a la closca!

PAULINA: ¡Mèèèuu!

(*L'esvalot de les dones arriba a orelles del VIGILANT. Barrejjant irritació i recança abandona les postals, dissimulant-les, apaga la ràdio, s'acosta a la porta del vestíbul, escolta un instant, obre i entra.*)

VIGILANT: Això no pot ser. Aquest xivarri no pot anar. ¡Prou! ¿On es pensen que són?

[...]

PAULINA: Jo necessito...; ja ho saps. El meu cervell, Rita. ¡Que no em prenguin el pèl, que el cap me rutlli! Ja ho saps el que vull.

FILOMENA: ¿Podràs fer-ho? No sé on és. Fes que torni, Rita. ¡Mira que torni!

DOLORS: Estic molt malalta. Em fa por. M'ho veig venir. Vull un remei. No vull morir.

